

(3)

అభినవసరస్వతి

యనునొక మాసపు తీక

అష్టావధాని జానపాటి ప్ప నిరామశాస్త్రిచే
బ్రచురింపబడుచున్నది.

గుంటూరుజిల్లా, పల్నాడుతాలూకా, బానపాడు.

సంపుటము7 } 1915 జూన్ } సంచిక 7

విషయములు.

- 1 కృతివిమర్శము
- 2 శంకరునాజచరిత్ర - ఆంధ్రులరాజులచరిత్ర.
- 3 నూతనసంహిత - కొప్పరాజునరసింహయ్య.
- 4 విగ్రహారాధనఖండనఖండనము, హనుమత్కంటి సీతారామకృష్ణులు
- 5 రజఃస్వల్పా వివాహఖండనము, { చివుటల అప్పయ్యకాశ్రి.
 { కిషకపురపు పీఠభూషణపాకయాజి

చందాబ్జిర్ యము సగవత్సరమునకు

ప్రధానపోషకులకు రు 25 0 0 సహాయులకు రు 5 0 0

పోషకులకు రూ 10 0 0 చందాదారులకు 2 0 0

చంద్రికా ముదాక్షరశాల, గుంటూరు.

Printed at the Chandrika Press, Guntur
and Published at Janapadu, by the Editor Ashtavadhani
Janapati Pattabhuama Sastry

ప్రధాన పోషకులు

- 1 శ్రీ శ్రీ జగద్గురువుష్పగిరిస్వామిలవాడు పోషకులు.
- 1 శ్రీ రాజానారాయప్పారావు సింహాద్రప్పారావు బహదరు జమీందారులు నూజివీడు
- 2 రాజా వెంకటాద్రిలిస్సారావు బహదరు జమీందారుగారు, నూజివీడు
- 3 రాజా వాళిరెడ్డి చందోమాళిశ్వరప్రసాదు బహదరు మన్నే నుల్లాకో జమీందారుగారు ముక్కావల
- 4 అల్లాడి లక్ష్మీనారాయణగారు కరణము జంగవల్లి
- 5 రామశింగుగారు నెల్లూరు మాపురపు సంసానముమేనేజరు నెల్లూరు
- 6 రంగావర్మయ్య హనుమయ్యగారు జిల్లాకోర్టువకీలు గుంటూరు
- 7 తాడేపల్లి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు మక్తాదారు చొల్లెరు
- 8 అనంతరెడ్డి దేశాయిగారు పోతారెడ్డిపేట
- 9 గూడూరు వీరనాంబశివరావునర్సేపాండ్లగారు, మాలెకొండూరు సహాయులు.
- 1 బీరకాయల రామారావు దేశముఖుగారు రాయగిరి
- 2 పరాంకుశం శేషచార్యులుగారు యాదగిరి
- 3 నరసింహాచార్యులుగారు-పట్వార్-కొలనుపల్లి
- 4 హనుమంత రెడ్డిగారు-క్షీరసాగరము
- 5 వెంకట నారసింహారెడ్డి దేశముఖుగారు-మిడిదొడ్డి
- 6 అన్నమురాజు నుబ్బారావుగారునండ్ూరు
- 7 నండ్ూరు లక్ష్మీనరసింహారావుగారు, కరణం, నండ్ూరు
- 8 నైషధము సీతాకాంతముగారు మోరంపూడి
- 19 మెదకు శేషారావు దేశముఖుగారు నల్లబల్లి
- 10 బాకరాజు పరాంకుశరావుదేశముఖుగారు, యాడవరము
- 11 కుప్పా శంకరశాస్త్రిగారు, చివలూరు
- 12 హేజిబు వెంకటరామారావుగారు వకీలు సిరిసిళ్ళ
- 13 నారసింహారెడ్డి దేశాయిగారు, కాసరబాద

అభినవసరస్వతి

సంపుట 7. }

జానపాడు
రాక్షస సం॥ ఆపాథమాసము

} సంచిక 7.

కృ తి వి మ ర్మ ము.

వాసిరెడ్డి వంశచరిత్రము:—ఇది కృష్ణా గుంటూరు మండలములలోఁ బూర్వము వాసిగాంచిన యొక కవులవంగడపువారిచరిత్రము. ఈవాసిరెడ్డివంశమింత ప్రతిష్ఠాకారముగల కీమధ్యరాష్ట్రమును నిర్వక్రపరాక్రమముచేఁ బాలించుటయకాక లోకోపకారకార్యములు వెక్కులాచరించి యనేక దేవాలయములు గట్టించి వర్తమానమున సజ్జిన పల్లి తాలూకాలోని యమరావతిని నమూల్యమండప ప్రాకారావృణంబగు నివ్యసదనంబున మహావైభవములతో నవ్యహముక్ జరుగు నుత్సవంబులకుఁబ్రమునీతహృదయుండై భక్తులకాంక్షితంబులం దీర్చుచు వసిం చెడి శ్రీమదమరేశ్వరుని మామనున ను దత్తశిష్యుల స్థూమిగాను భూయమాన్ భూర్యగ్రహారూపమునను భవ్యకాయుండై విరాజిల్లెడి శ్రీ వెంకటాద్రినాయుండే ముఖ్యకాగ్రము. ఆవంశమిప్పటికిని దామరతంపరయ్య యనేక పుణ్యపూరుషులతోడను ననేకులగు జమిందారులతోడను నలరారుచుఁ గమ్మ మహాన్వహాయమునకుఁ కరముంకారప్రాయమైయుండుట బహుజనవిదితము. ప్రస్తుతము కృష్ణాతీరపాదలి ముక్త్యులగ్రామమున స్వపూర్విక పరికల్పిత నివాసలయమందు సంతానవృద్ధిత ఎహోత్సవుండగు శ్రీమత్తీర్థరుని సేవించుచుఁ నద్దమాప్రసన్న రాజ్యవైభవం బుచుఁగియుచువిద్యప్రియత్నంబున విద్యవిద్యాగోష్ఠిం దేలుచుసంస్కృత తోంద్రభాషామోక్షగు సౌధనిర్మాణంబొనరించుచున్న శ్రీరాజాచంద్రమాణిక్యరప్ర సాదులందరు మన్నెగుల్తూరుగారి వాసిరెడ్డివంశంబుననే జన్మించిరి. విద్యావృద్ధింగోరి విద్యాంకులసేమ విద్యప్రతికల సేమ తిమిలోప్యనగఁములొఁ జేర్చికొనిన రసిక శేఖరులీ జమిందారులే. ప్రకృగిరిచ్యమాన మహాభరతిమునకుఁ గృతికంఠలయ గ్రంథకర్త లగు కవిర య శ్రీవాది కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారిసె నుగ్ధవృష్టిగురిపించుచున్నవారి మహోదాదులే ఏర్పిల్లటాక్షమునకుఁ బాత్రులగువారు కలభారతభిత్తియేలకల్పింపరు! అప్రస్తుతమగుట విధవవలసినచ్చినదిగాని శ్రీమహా నీభూపాలుని చరిత్రమిత కొంచెము లోమగిలపకలసినదికాదు. ఇట్టిమహాపురుషుల చాలవలయున యీవాసిరెడ్డి వంశ

మండే జననమంది తెనాలి తాలూకాలోని తుమ్మపూడి కాపురము గానుండిన
 సుబ్బాబాను గారీ చరిత్రమును లిఖించిరి. ఇది పద్యకావ్యమై రాయలుసయ్యాజాన 848
 షేజీలుగలిగిన యొక పెద్దగ్రంథము. భారతభాగవతాదులయందు నూర్వచంద్రాది వంశ
 ములవలె నీగ్రంథమందీ వంశములివి స్తుతమై కన్పట్టుచున్నది. బహుకాలమునుండి
 బహుగ్రామములలో వృద్ధినిబొందియున్న యేతద్వంశ్యులయనుపూర్వక యంతయు సం
 తరించిన యిక్కవి సామధ్యము వర్ణనాతీతము. ఇందు వేదాంతవిషయమేమి యోగ
 విషయమేమి 100 షేజీలకు దక్కువలేకయున్నది. కావునగవి పెద్దలసేవచే యోగ
 వేదాంతములయందు మంచిప్రవేశము కలవాడగుటయేకాక యనుభవపరుడగువాడైన
 నట్లు కానుపించుచున్నది. ఈయన సంస్కృతాంధ్రములయందు సాహిత్యమంతగా
 సాధింపకున్నను సంస్కృతాంధ్రపండితుల సపర్యచక్కగాఁ జేసియే తద్గ్రంథరూప
 మునఁ దనకీర్తియాచంద్రావర్కము గావించుకొనిను. సంస్కృతకాలు గుంటూరు
 టవును హొన్నూలు తెలుగుగపండితులగు శిష్టా హనుచుచ్చాస్త్రి గారగుటవలన నిర్దు
 ష్టమనివేటుగా వ్రాయనక్కరలేదు. దీనివలె రు 1-8-0 గ్రంథకతకవద్దనే దొరకును.
 సోదాబుడ్డి—ఇది సోదాలిమి బుడ్డునుగూర్చి చెప్పినయొక కందపద్యశతకము
 నవనాగరికులు వాడుకొను హూణభాషాపదములు తిరుగుగ వేసి పద్యములు కడు
 సొంపుగా రచింపఁబడి యున్నవి “ హాగ్రావనివాడు దున్నపోలై పుట్టుక,
 తాటాకులలోనవ్రాసిరి పరాంగనఁగూడినఁ బాపమంచు” నని పూర్వకపులచే
 జెప్పఁబడిన నిట్టియొక క॥ అష్టమయినట్టివాల్మీకును బుడ్డులలో నెదయొనింపిపోయెన
 గానికొండెలై త్రావఁజనదనిసాక్షులుపలుకుదురెఱుంగక సోదాబుడ్డి యని చెప్పఁబడి
 యున్నది ఇంతిమాత్రమున నిది సర్వజనాంగీకార్యమనికాదు, వర్ణప్రాశస్త్యసంపా
 దనకీ యిట్లు చెప్పఁబడినది. కవిహృదయమిదియేమిట, క॥ నిన్న ను మున్న నొవెడలి,
 పున్నదియే ముందునీగునూరుంబేరుకొ గొన్నాళ్లు శిశిపడెడపు, మున్న ముగూసినీలక
 సోదాబుడ్డి యని చెప్పియుండడు, ఇదిగాక క॥ బలిశాపునంకంకాగ్రున్న నెనముచ
 యునపుడుప్రోద్ధతిటికటం కలగులుకుదేకతాగ్రున్నులపుగావొక్క నీవుసోదా
 బుడ్డి యని చెప్పియుండటచే నిది నవనాగరిక వ్రాయమైన వస్తువని స్పష్టమగుచున్నది
 గ్రంథకర్త బందరుబుడ్డాయపేటలో నుండికల్పాక్షిమనగు కీ. శేషగిరరావు గారు
 దీనివలె 0-0-8 వలయువాగలచ్చటికే వ్రాసికొనవలె.

శలుగుమంకెనవూల చెంగావిపైగప్పి

మీటిసంపంగికటారిఁబూని

మెచ్చుగుల్కెడియవిసెవూముచ్చె లడుగు

లందుఁబొందుగఁదొడిగి సాహసమెలపఁ

జెఱకుసింగిదొరయ న్వజీరుతాను

అబలపై నెత్తిచనఁగాఁ బ్రయాణమయ్యె॥

162

వ! ఇట్లు దండయాత్రోత్సాహదునికవారుండై॥

163

సీ॥ ముందరఁబాయక మొనచూపుశారికా

కాహళనాదముల్ గ్రమ్ముకొనఁగ

వెనువెంట బిరుదుమైఁగనుపట్టు హిందోళ

భూరిభేరిధ్వనుల్ బోరుకలఁగ

కణఁగికోపులమీఱు కలకంఠమాగధ

కైరవరావముల్ గ్రంఘకొనఁగ

వలనొప్పజుట్టును బలసియేతెంచిమేల్

పారువనంఘంచ పౌజగొలువ

గరుడపచ్చలఁగేరు చొక్కంపురెక్క

జీనుగల చిల్కతేజపైఁబూనిచౌక

ళించిఛాత్కార నిఘోషలీలస్వారి

వెడలెనామనిదళవాయి వేడ్కగాదె॥

164

వ! అయ్యవసరంబున॥

సీ॥ నాతికి వరచూతపోతాగ్రకిసలయ

బృందంబు కాలాగ్నిచందమయ్యె

మృగనేత్రికి బటిరనగ సమాగతగంధ

వాహంబుగరళసమూహమయ్యె

పౌలతికి సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రుని

వెన్నెలల్ నిష్పలదిన్నెలయ్యె

చిలుకలకొలికికి గలికిరాచిల్కల

పలుకులు బెడిదంపుములుకులయ్యె

కామినికి మత్తకలకంతకంతనినద

జాతమేనడ నిఘాతపాతమయ్యె

చందసామోద కిబ్బంగిసాఖ్యకరము

అహాహ! దుఃఖకరంబులై యతిశయ్యె॥

165

తే॥ ఏణలోచనకనువిచ్చి యెచటగనినఁ

భాణితలమునఁ బచ్చపతాణికాతు

కలువనేజాధరించి హంకారమెనఁగ

నపుడువడిఁగొమ్మి చిమ్మినయట్లతోచు॥

166

చ॥ పిలువదుకూర్మి నెచ్చెలులఁబేరిడి, పెంపుసముద్ధచిల్కలన్

దలఁపదు, పెక్కురీతులను దన్నుమనోహరలీలఁజేరఁగా

నిలువదు పూవుపాన్పుపయి, నెమ్మదిసారెకు నుల్కిపాటుతోఁ

గలువలనేలుసోయగవుఁగన్నులకల్కి వియోగవేదన॥

167

క॥ అడదుచెలియలతోఁ గడువీడదు లోఁజింతపంతమే పరిపడుచున్

బాడదుముద్దులపాటలుఁపూడదు ముకురమునఁదనదు సుందరలీలన్॥

తే॥ వలసినవల్లమిసఖులతోఁ బలుకఁబాడ

గలయుగీర్వాణ భాషతోఁ దెలుఁగుభాష

సరసరాగంబునందు లాహిరిచెలంగు

నొకటిచేయంగబోవ వేటొకటితోచు॥

168

ప॥ ముణియును॥

170

సీ॥ రాకానిశాకర ప్రతిమానవదనకా

హారము లీలావిహారముడిగె

వికసితశతపత్ర విమలాయతేక్షణ

కాటలుసరసంపు మాటలుడిగె

స్వణాగ్రాత్రీకే బ్రాణసఖులతో మేలంపుఁ
జేతలుగందంపుఁ బూతలుడిగె
నారీమణికిఁ గీరశారినాదులమీఁద

రక్తియునైపథ్యయుక్తియుడిగె
ఉడిగెనన్నియు నామృదులోరుయుగళి
కంతకంతకు సంతాపమతిశయిల్లె
కలికికన్నుల బాష్పముల్ గ్రమ్మదొణగె
మదనుఁ డుద్యుత్తిమైసారె మదిగలంప॥

171

వ॥ ఇత్తైఱంగున దురంతంజగు విరహసంతాపంబునంగండి కుం
దిన యయ్యింతింగనుంగొని సారంగకుంతలు లత్యంతచింతాక్రాంత
స్వాంతలై మెల్లమెల్లనడాయ నేతెంచి తమలో నిట్లనిరి॥

172

తే॥ “ఏటికిఁబడివుకడకేగె నిందువదన
యేగినంత నెసుతువాతక లేలచెప్పె
చెప్పినంత నెమోహంబుఁ జెందనేల
మోహ మొందినయంత నె సాహసమున॥

173

తే॥ ఇటుకులోసోకు మంత్రముకరణిమరుఁడు
చెలియనురువడి నిట్టటుచేయనేల
వెలయుఁదలపోసి చూచిన విషమసంధి
కీడుతలఁచుట నీచులజాడగాదె॥

174

ఉ॥ కోమలిగుత్తపుఁ గులుకుకోడచనుంగవ పైమఱుంగుగా
భామినులార! పొందుపడఁబయ్యెదగప్పడి, చక్రదంపతి
శ్రీమహితస్థితక జెంగిశీతమయూఖుఁడొదీ ప్రిపూర్ణమై
కొముదిపేరిటందనరు గాఢపుమంటలుగుప్పఁ బ్రేజయి॥

175

ఉ॥ ఏగతిఁదాళునమ్మ తరిలేక్షణలార! పసిండిబొమ్మయూ
నాగసమానయాన మదనన్ముటసాయక వహ్నికీలలక

గ్రాగి కరంగజొచ్చె వడిఘర్మకబంధ మిషంబుచేసయో!
బాగుగదీనికిందగు నుపాయమిక్కెట్లాకొ యాచరింపగాఁ 176

తే॥ ఇటుకుగుబ్బలనడుమ మేల్పెటకువింటి
కటకుపూటమ్ములెక్కిడి కంతుడలిగి
చిత్తజల్లుగఁ గురియనేజెల్ల చిన్ని
బాలయేగతిఁ దాళంగజాలునమ్మ॥ 177

ఉ॥ పంకజగంధిపాదములు పల్లవముల్ నుమగుచ్చముల్ కురం
గాంక నిభాన్యచన్నులు సితాంబుజ పత్రవిశాలనేత్రి మే
ల్పొంకపు బాహులాలతలు పొల్పఱుసీనుమగంధియయ్యయో!
యిలకెటులోఁచుకఁదాపశిఖికేవఁడి యీవిరహగ్ని హెచ్చుగఁ॥

క॥ అని బహుభంగులఁగాంతా
మణులెంతయుఁ జింతవంతమదిఁగుండఁగ నే
వుకాన నందొకప్రాధాంగన
వనజాననకిట్టులనియె వాక్యప్రాధిక్ 179

తే॥ “సారసంపూర్ణ పూర్ణి మాచంద్రవదన!
చెలిమికత్తెలు నీకయిచింతనెంద
నించుకేనియుఁ బలుక వీవిట్టులున్న
దనుచుఁదెలుపపు నీ కిదిన్యాయమాన॥ 180

చ॥ కలకలనవ్వునంతనలుకఁ జలుకఁ జలుకంగజూడకో
నలినసమానిచారువదనా! యదనామదనాభుఁజేర్పఁగాఁ
దలఁచినమస్తకాగ్రముదితా! ముదితా మదిదాపమొందఁగా
వలదికనిట్టులుండఁదగవామగువా! నగువారిఁగానవే॥ 181

క॥ అక్కరో! వేగమెరియ్యని
చక్కెరతినుపించుమంచు జనువునఁగదియక
ముక్కుమొగంబును జూడక
చెక్కిలిగొట్టెదపు ముద్దుచిలుకందగునే॥ 182

క॥ మొగమెత్తి చూడవితయు

నగవకటా! రూపలితనవమన్మధుమైః

దగమనముఁజేర్చియీగతి

తగునెవియోగాగ్నిఁగొమ్మ! తాపముఁబొందన్॥

188

క॥ ఇన్నిదినంబులునన్ను మన్ననగాఁజూతు వెవును మాటాడవయో!

కన్నియ! నాభాగ్యంబిటులున్నది నీవేమిసేయనోచుదువమ్మా॥ 184

తే॥ పిలిచిబహుమానమునమున్ను పలుకరించి

నీవుమన్ననగాఁజూడ నెలఁతలెల్ల

రమ్ముపోమ్మనిమిక్కిలి రాజసమునఁ

బెద్దగాఁజూచెదరునిన్ను ముద్దుగుమ్మ॥

185

క॥ ఇక నాక్రియలేలాగున నకలంకశ శాంకవదన! యారయఁగల్గున్

బ్రకటముగస్వప్న మందుననకటా! తోచినపదార్థ మగుటలుగాదే॥

వ॥ అని యివ్వధంబున న్యాయనిష్ఠురంబులు కొన్నిపలికి య

క్కలికి కలికిపీనులు చొరమి తెలిసి మరలి బుజ్జగించి మెల్లన బ్రయ

వాక్యంబుల నప్పల్లవాధరీతిలకంబిట్లనియె॥

186

ఉ॥ “కప్పరగంధి! నీచెలిమిక తైలు నీకుహితంబుచెప్పుచోఁ

జెప్పగరాని ముచ్చటలుచెప్పిరో నీదుమనోజ్ఞభావలన్

దప్పలుపట్టిరోప్రియము తప్పమతోమివచించిరోక్కొ మా

యప్పవుగా పరాజ్ఞఖితనందిన కారణమేమిచెప్పవే॥

187

క॥ గుఱితప్పిమించనాడిరో మఱుమాటలువల్కిరో సమానగరిమకే

యఱుమరలులేక నాతోసరసముగాఁదెలుపవమ్మ చక్కెరబామ్మా॥

ఉ॥ దాఁగిలిమూతలొడుద మొతప్పకవీణీయఁబట్టి సొంపుగా

రాగములెత్తిపాడుద మొ రంగగుబంగరు బొంగరంబులన్

బాగుగఁబట్టియాడుద మొబంగరుకుందపుదారనంజ్ఞతన్

నాగిలినయాన! యిది నాకుబ్రయంబని తెల్పి చెప్పవే॥

189

ఉ॥ వీడియమిత్తునో కథలువీనులవిందుగ విన్న వింతునో
 వేషక మేను పట్టుదు నెవితనుగ గధపుఁబూత పూతునో
 నీడలుగానరా నెదుట నిద్దపుటద్దముపట్టినిల్తునో
 యూడిగమెద్ది సేతుబ్రియ మొప్పఁగఁదెల్పఁగ దమ్మకోమలీ”॥ 190

వ॥ అని యివ్విభంబున నవిధుబింబవదన పలికిన మధురాధరియగున
 విధువదనాతిలకం బిట్లనియె॥ 191

తే॥ “అంగనామణి! యిట్లుపొల్పుంగనికుఁ
 దగునెమితిలేని విరహసంతాపవహ్ని
 నుడుకఁగానయ్యయో! పిడుగడఁచినట్టి
 దానిఁగొఱపులఁగాల్పు విధంబుదోఁవ”॥ 192

వ॥ అని పలికి యెప్పటియట్లు యూరకుండిన నయ్యండజయానం
 గాంచి కించిస్మధ్యలిక్ష్మాంత శంతను భూకాంతునిపై స్వాంతంబుఁ జే
 చిఁదూరంతంబగు విరహసంతాపంబున నలంతంబొందుచున్నది గావున
 చింతాభరంబుఁడఁగఁజేయ నివ్వనాంతరంబునఁజరియింతమని యత్యంత
 వసంత సౌభాగ్యసంపద్విలసితంబై యొప్పుదు నవ్వనంబునకు జవ్వ
 నిందోడ్మానిచని యందోక్క యిందీవరసుందరాలక మెల్లన హల్లక
 పాణితో నిట్లనియె॥ 193

* గంగకుఁ జెలికత్తెలు విరహతాపంబుడుప వనంబున విహరించుట. *

సీ॥ సందీప్తకాంచనచ్ఛాయాచ్ఛటలతోడ
 రమణీయకలకంఠరవముతోడ
 సునతరవారణహస నమధ్యముతోడ
 నవఘనసార గంధములతోడ
 కమనీయతిలకరేఖా విశేషముతోడ
 సలలితపృథుల కుచములతోడ
 బంధురసిత లనద్రుమరకంబులతోడ
 విమలశృంగార పత్రములతోడ

నంబరావరణోరు లీలా ప్రితోడ
సరసనిర్మల దంతనుందరతతోడ
తనరెజవ్వనిబోలి యవ్వనముకంటె
చంద్రమండలసంకాశ చారువదన!!

194

మఱియును.

సీ॥ ఘనశీతకర శీతకరశిలావాలభా

సురసాలసురసాల సుందరంబు
తతమహాత్పల మహాత్పల భూరిరాజీవ
రాజీవిరాజిత రమ్యసరసి
కేసర కేసర కేసర స్ఫురితంబు
తరుణకదంబ కదంబకంబు
మందారమందార కుందామృకలితంబు
కాంచన కాంచనాభ్యంచితంబు
దంతశతదంతశతను కాంతస్థలంబు
రమ్యకలకంఠ కలకంఠ రావయుతము
నగుచు నారామమెంతయు నలరెగంటె
లబవరపత్రజైత్ర కణాకాంత సేత్ర!!

195

తే॥ కాంచనస్యందన స్థితిగాంచిమాపు

లెలమి నెప్పారి పున్నాగములు చెలంగి
చిత్రకరవీరతరులు ప్రసిద్ధిమెఱసి
పట్టణముబోలె నవ్వనిపద్మగంధి ||

196

మఱియును,

197

సీ॥ పన్నీటివాణలు బలుమావిమోకలు

చిత్తరుభామ్మ లీక్షింపవమ్మ
కపురంపుదీపులు కన్నె మేల్కోపులు
సూటిముద్దులగుమ్మ చూడవమ్మ

కెందమ్మబావులు కందపుకూపులు

ఘనలీలనోయమ్మ కనగదమ్మ

కాసినపూగముల్ పూసిననాగముల్

మించి చక్కనికొమ్మ కాంచితమ్మ

కొండగోగులు గోగులుగొప్పవై

గంగరావులురావులుగదిసియున్న

బొండుమల్లెలు మల్లెలు పూవుబోణి

దాడినిమ్మలు నిమ్మలు చూడవమ్మ !

198

చ॥ సరవిశిఖండచిత్రకర చంద్రకళాభరణప్రశస్తిచే

గరముండలిచి రాజితనగస్థితిభాసురకాళిప్రమో

దరసనిగుంభస్రచురతాండవలీల నెసంగెనిచ్చట

స్థిరమతిసీలకంఠ వితతిగనుగొంటు మరాళగామినీ!

199

క॥ లలితేత్రరాగలీలాకలితంబై మధువిలోలగతిపంచమసం

కులరవమునందగ నీవిటగలకంఠీవితతిచూడగదెకలకంఠీ !

100

మ॥ కలిత్రకోధరసంబు ముక్కులనెసంగ బక్షపాతంబుల

ఫలభంగంబును జేయుచున్నదిదలిపకం గొమ్మలంజెంది యీ

చిలుకల్ మాధవసేవనానుకలితాక్షీణాప్రభావాప్తినో

కలికీ! చూడుశుకాఖ్యగాంచె, భగవత్కైంకర్యముల్ వ్యధకమే !

వ॥ అని పలికి పరిహాసంబుగా మఱియు నిట్లనియె॥

102

నీ॥ “ఓకొమ్మ! వీక్షింపుమాకొమ్మ వల్లవ

రాగజృంభణగతిరహివహించె

ఓరామ! చూచితే యారామభూమి భు

జంగసంగతయయి రంగుమీఠె

ఓశ్యామ! కనుగొంటె యాశ్యామబహువిట

పారూధవై ఖరి నతిశయిలై

తే॥ దక్షిణేతరగుల్ఫంబు ద(క్షిణోరు)

తలముగదియించి నిశ్చలత్వంబుదాల్చి

(మేను సమముగనిడి సుఖాసీనుఁ)డగుచుఁ

దనర వీరాసనంబుండ్రు తత్త్వవిమలు॥

157

శా॥ అండాధస్థలిఁ బాయుపార్శ్వముల సవ్యాసవ్యగుల్ఫద్వయం

బొండాంటిం గ్రమహీనభంగినిడి(జా)నొప్పారుహస్తాంగుళుల్

దండిఁ జానువులం బ్రసారములుగాఁ దాఁగొల్పసింహాసనం

బొండ్జేమింగనఁబోక నాసికము(పై)నోజ్ విలోకింపఁగ॥ 158

తే॥ అండములక్రింద శేఫ(స్పృదండిరెండు)

పార్శ్వముల డాయ నుభయగుల్ఫములువెట్టి

పార్శ్వపదములఁ గరములఁబట్టి నిశ్చ

లాత్కూడైయుండెనేని భద్రదాసనంబు॥

159

వ॥ ఇది సర్వరోగవిరోధద్రవంబులహరించు, మఱియు, సీవిసీద

క్షిణవామదేశంబుల వామదక్షిణగుల్ఫంబులంజేర్చి వీడించి యనక్రగ

తింగూర్చున్న ముక్తాసనంబనంబను, మతాంతరంబున మేఘోపరిస్థానం

బున సవ్యగుల్ఫంబుచు దానిమీఁద దక్షిణ(గుల్ఫం)బును నిలుపముక్తా

సనంబగు నెంతయు,

160

మ॥ ధరణిఁ హస్తతలంబులుంచి తనువుం దండాకృతింజేసి కూ

ర్పరయ్యగ్గుంబులు నాభిపార్శ్వములఁ జేరంగూర్చి యేకాగ్రభా

స్వరచిత్తుండయి యున్న తాననశిరఃపాదస్థితి నిర్వహ

నురురోగాఘవినాశనం బదియు మాయూరాసనం బెంతయు॥

సీ॥ ఏలీలనున్నదా నెసఁగుమనస్థైర్య

మతిసుఖాస్పదమగునది సుఖాస

నంబనాయుక్తమకా నదియశక్తునకొప్పు

నాసనవిజయంబెయగును లోక

జయ మట్టిదొటఁ దా సకలంబు నాసన

జయమునసిద్ధించు నయవిధిజ్ఞ!
ఈవిధానంబున నేమరకెంతయు

నాననస్థైర్యంబు నలవరించి

ప్రాణసంగోధ మొనరింపు పరమనియతి
అదియు రేచకపూరకాభ్యాసకలిత
కుంభకస్థితిఁజిత్తంబుఁ గుదురుపఱచు
దాన విజ్ఞానసిద్ధియౌ మానితాత్మ!॥

162

* ప్రాణాయామవిధి *

తే॥ అరయ వర్ణత్రయాత్మకంబగుచు(నొకిట)
గూ(డి)రేచకపూరకకుంభకంబు
లేకమైయుంట ప్రణవమైయెనగునదియ
ప్రాణసంగోధమనియగ్రు పరమమునులు॥

163

తే॥ కడఁగి యిడచేత వాయు వాకర్షణంబు
చేసి ఖండశమాత్రలచేతఁ బూర
కింబుఁజేయుచుఁ దా నకారంబుదలఁచి
యలునదియు నాల్గుమాత్రల నధికనియతి॥

164

కం॥ కుంభక మొనరింపుచుని
ర్దంభత(ను ను)కారమూర్తి దలఁచుచుమదిలో
గంభీరమైనప్రణవము
జృంభితమతిజపముచేసి స్థిరమతియగుచుకా॥

165

తే॥ ఎంతకాలముశక్యమౌ నంతదాఁక
జపయుతుండగు వాయుపుల్ నిపుణవృత్తి
నిలిపి యల మకారముమదిఁదలఁచి రేచ
కింబు పింగళఁ ద్వాత్రింశకంబుఁజేయ॥

166

ప॥ ఇదిప్రాణాయామంబనంబడు, ఇదియభ్యాసంబునెయవలయు,॥ 167

మ॥ మరలంబిగళ(నుండి పూరణముదా)మాత్రాష్టయుగ్గంబుచే
సరవింగూర్చి మకారమూర్తి మదిలోఁజర్పించిదింతించి(దు
ష్కరమాధారణచేయఁగావలయు నోసన్మానిసంఘాద్ర్య!)త
త్పర మోంకారజపంబు వింశతియుగన్యావృత్తిఁ జేయందగు॥168

తే॥ అంతవీఁడ నకారాత్మ నాత్మనిలిపి
యిడచు రేచింపవలెవాయు వెలమి నిట్లు
మరల నిడచేతఁబూరించి మహిత పింగ
ళాఖ్యనాడిక రేచించు నాత్మవిదుఁడు॥ 169

సీ॥ ఈవిధంబునయోగి యెసఁగఁ బ్రాణాయామ
మధ్యసించు (త,కల దన్యస్తతియు)
ఉదరస్థ (మా) ప్రాణ మొ(గిని)నాకర్షించి
పూరించి ప్రణవవిస్ఫురితమగుచు
వ్యాహృతిసహితమై వర్తించుగాయత్రి
జపించి మానసచలనముడుపఁ
బ్రాణనిరోధ(మా)పరమగృహస్థుండు
సంఖ్యాతయంబునఁ జారునియతిఁ
జెలఁగిమూడేసిమా (రులు) చేయవలయు
బ్రహ్మచారివనావాసపరులకిది వి
కల్పముగఁజేయవలెనండ్రుఘనులు, నృపతు
లకును వైశ్యులకును విప్రలవిధమగును॥ 170

వ॥స్త్రీశూద్రులు నమోంతంబులగు శైవవైష్ణవమంత్రంబులఁ
బ్రాణాయామంబొనర్పవలయు,ఇవిధంబున నిత్యంబుఁ బ్రాణాయామ
పోడశంబొనర్చిన బ్రహ్మహత్యాదిదోషంబులుదొలంగు, షణ్మాసాభ్యా
సంబున సాధకేచ్ఛాసిద్ధియగు, వత్సరాభ్యాసంబున బ్రహ్మవిసుండగు
అజ్ఞాట నిరంతరరాభ్యాసంబుచేయవలయు, స్వధర్మనిరతుండయు
యోగాభ్యాసపరుండు ప్రాణసంయమనంబున ముక్తుండగు, బాహ్యం

బువలన మారుతం బుదరంబునందుఁబూరించుట పూరకంబయ్యె,
 సంపూర్ణకుంభంబురీతి నుదరంబున వాయుపుధరించుట కుంభకం
 బయ్యె, ఉదరంబువలన వాయువు బాహ్యంబునకు రేచించుట
 రేచకంబయ్యె, స్వేదకంపనోత్థా (నం) బులు క్రమంబుగా నధ
 మమధ్యమోత్తమంబులు, ఇం దుత్తమంబు సంచరించుదాకఁ బూ
 ర్వం బవలంబింపవలయు, ఉత్తమంబగు ప్రాణాయామంబు
 సంభవించిన ప్రాజ్ఞుండు సుఖయగు, ప్రాణాయామంబునఁజిత్తశుద్ధియగు,
 చిత్తశుద్ధివలన (మనంబు) ప్రత్యగ్జ్యోతి (యందవస్థితంబగు) అల్లెన
 చిత్తం బాత్మయంకు లయంబునెందు, ప్రాణాయామపరుండగు
 మహాత్మునకు దేహంబు జ్యోతిర్మయంబగు, కించిదుత్థానంబుగాంచు
 జ్ఞానంబు ముక్తిసాధనంబగు, రేచకపూరకంబులువదలి కేవలకుంభకం
 బభ్యసించిన సర్వపాపవినిర్ముక్తుండై సమ్యక్జ్ఞానంబు నొందిమనోజయం
 బుగాంచు, పలితంబు నశించు, ప్రాణాయామపరుల కొకింతయు దుర్ల
 భంబులేదు, అట్లుకావున సర్వప్రయత్నంబులఁ బ్రాణాయామం బభ్య
 సింపవలయు, ఇంక వినియోగప్రకారంబెఱింగించెద, సంధ్యలయందైన
 మధ్యాహ్న (బ్రా)హ్మకాల (ములయ)ందైన బాహ్యప్రాణంబాకర్షించి
 యుదరంబునఁబూరించి నాసాగ్రనాభిమధ్యపాదాంగుష్ఠంబుల ధారణం
 బుచేసిన సర్వరోగరహితుండై శతవర్షజీవియగు, నాసాగ్రధారణంబున
 వాయుజయంబగు, నాభిమధ్యధారణంబున సర్వరోగహరంబగు, పాదాం
 గుష్ఠధారణంబున శరీరలఘుత్వంబుగల్గు, జిహ్వచే వాయువాకర్షించి
 జిహ్వమూలంబున నిరోధంబుచేసిన సమృతపానంబుచేసినసుఖంబును
 సకలవ్యాధినాశనంబునుం గలుగు, ఇడచేత వాయువాకర్షించి భ్రూమ
 ధ్యంబుననిలుప సమృతపానసీరోగతలుగలుగు, ఇడపింగి శల వాయువా
 కర్షించి నాభియందునిరోధించిన సర్వవ్యాధినాశనంబగు, మాసమా
 త్రంబు మారుతంబు జిహ్వాయందారోపించి పానంబు సేయుచు నాభి
 యందు మందమందంబుగా నిరోధించిన వాతపిత్తజిహ్వదోషంబు

లడంగు, నాడీద్వయంబున వాయువాకర్షించి నేత్రద్వయంబున నిరో
ధింప నేత్రరోగంబులడంగు, అట్లు శిరింబుననిరోధింప శిరోరోగంబు
లడంగు, మఱియు సమాహితమనస్కులై స్వప్తికాననంబధిష్ఠించి
మెల్లనఁ బ్రణవంబున నపానవాయు పూర్ణగతంబుగాఁజేయుచు హస్తం
బులఁ గర్ణేంద్రియంబుల నిరోధింపవలయు, అందుఁ గర్ణద్వయంబు
కరాంగుళంబులఁ దర్జనుల నేత్రంబులను నన్యాయగుళంబుల నాసాపుటం
బుల నిరోధించినఁ బ్రాణంబు బ్రహ్మరంధ్రగతంబగు, అట్లైన శంఖమే
ఘనాదాదిరూప బైననాదం బుదయించు, వాయువు శిరోమధ్యగతం
బైన గిరిశృంగంబునంబోలి మనం బవలితంబై యాత్మాభిముఖంబగు,
అంత స్తాభననిష్పత్తివలన సంసారనిష్క్రమియగు, సవ్యగుల్ఫంబున
సీవనియందును దక్షిణగుల్ఫంబున గ్రంథిమధ్యంబుననుంచిడించి జాను
పులయందు హస్తంబులుంచి త్యజింబకుండగు మహాదేవుఁ ధ్యానంబుచేసి
వినాయక వాగీశ్వరులస్మరించుచు లింగనాళంబువలన నగ్ని బిందుయు
క్తంబగుప్రణవంబున వాయువాకర్షించి మూలాధారమధ్యంబున నిరో
ధించిన నిరుద్ధవాయుదీప్తంబై వహ్ని కుండలిం దహించి మరల సుషు
మ్న భేదించి తన్మార్గంబుననకుచు, ఇట్లు మానత్రయంబభ్యసించినవా
యజయంబగు, అప్పటిచిహ్నంబులెట్టివనిన,

సీ॥ స్వేదంబు మొదలఁబసిద్ధమా, కంపంబు

పిదప దేహవాత్సాన మొదలు నిట్లు

లీమూడుచిహ్నంబులేర్పడు నసలంబు

(జల) మైదానికిఁ జెప్పనేల

మూలరోగము వాయుఁ దూలుభగంధర

మితరరోగ రాతమె (ల్లఁ) జెడును

ఘోరపాపంబులు క్షుద్రపాపంబులు

చెడు నంత శుద్ధమహాజి తముకుర

మంత్రమీదట(సరవి)బ్రహ్మాదిలోక
ములుదలంపఁగ,వైరాగ్యమొదవెనేని
యతివిరక్తియు సంసారమందుఁబొడము
నపుడువిజ్ఞానమొదపు నత్యద్భుతముగ ॥

172

ఉ॥ జ్ఞానము పాశహరియని చాటును వేదము లెందు,నూఢు లా
జ్ఞానసుధానిధివిడిచి సారములేని దురంతసంస్కృతి
మానరు,చిత్రవీరిసరణి,మానకయేనరుఁడైన నుల్లస
ద్భానసుధారుచింగని యసన్మతిఁ దానిఁ దొలంగనేర్చునే ॥

173

తే॥ (జగముజ్ఞాన) స్వరూపంబు(నన్మనీంద్ర!
అది)యెఱుంగక(యజ్ఞాలైనట్టి) జనులు
జగములర్థస్వరూపంబులుగవచింతు
రకట!మాయాప్రభావ మేమనఁగవచ్చు ॥

174

కం॥ క్రతువుల దేవత్వంబగు
నతితపమున బ్రహ్మలోకమబ్బును. దాన
వ్రతముల భోగములుగలుగు
వితతజ్ఞానంబువలన వెన ముక్తియగున్ ॥

175

ఉ॥ కొందఱు ముక్తి కర్మమునఁగోరుదు,రాజసు లాత్మకర్మన
హ్నిందహియింపఁగాఁబడుదురెంతయునంచువచించువేదముల్
పొందుగ బ్రహ్మమీభువనపుంజమటంచువచించుదక్షుఁడీ
చందమెఱుంగ కజ్ఞుఁ డిల శంకరుఁగానఁడు కర్మబద్ధుఁడై ॥

176

కం॥ అజ్ఞానపాశసంగతి
నజ్ఞాం(డౌ)పురుషుఁడెందు న(విముక్తుండౌ)
విజ్ఞానయుక్తిచేతను
నజ్ఞాన(ము)తమ(ము)దీప్తినటులొగినిజెడన్ ॥

177

సీ॥ స్వాత్మస్వరూపవిజ్ఞానంబుగల్గిన
నజ్ఞానమెంతయు నణఁగిపోవు

అట్టిసద్విజ్ఞాన మలవడియుంటకు

రాగాదివృత్తివిరక్తివలయు

రాగాదివృత్తివిరక్తిగల్గినమీఁదఁ

బుణ్యపాపంబులు పోలియువేగ

పుణ్యపాపంబులు పోలిసినమీఁదట

దేహబంధస్థితి దీటిపోవు

దేహసంబంధమెడల నిర్దేహియైన

యాత్మికును సుఖదూఃఖంబులనఁగ లేవు

శ్లోకము క్రియము క్రియాఁ గేవలముగ

అరయ నజ్ఞానమే దూఃఖ మఖిలమునకు॥

178

తే॥ జ్ఞానమునఁగాఁ పోవ దజ్ఞానమెందు

కర్మ మెందున సంసారకారణంబు

జ్ఞానమునకంటె బాహుళ్యంబులేదు

జ్ఞాన మతిపవిత్రంబగు జగతియందు॥

179

శా॥ జ్ఞానాభ్యాసముకంటెలేదుధర నజ్ఞానాపహరంబు తి

జ్ఞానాభ్యాసమునకు న్నేహమానసే సర్వంబునుంజెప్పితి

మానీశాగ్రణి! గోపనీయమిది, సన్మాన్యంబు, (సజ్ఞాన) మిం

పూనన్ నమదినిల్చి ధర్మగరిమన్ మోక్షంబుసాధింపుమీ॥

180

* ప్రత్యాహరవిధి *

క॥ ప్రత్యాహరముదెల్పెద

నిత్యంబును విషయతిత్తుల నిలుచుచుఁ దత్త

త్కృత్యములుసేయు నింద్రియ

వృత్త్యంబు (మూమరలు) పువిధ మొకటియగు॥

181

క॥ ఏదేదిచూచుచు (నది) సాదరమునబ్రహ్మమనుచు సన్మతిదలంప

మేదినిబ్రహ్మహరింపఁదెలియఁగనిదియ (మునికలగ్రణి! దీవి॥)

తే॥ సంతతాభ్యాస మొనరించు సజ్జనులకుఁ

బాపములుచూచు దుర్భవబంధమడఁగు

ఇంకనొకరీతి (గణదీని) నెఱుకఁపఱు

దేవతాచార్య! వినుమునఁదేహమెడలి॥

183

వ॥ (బుద్ధిని విషయంబులనుండిమరలించినిర్వికల్పంబునునిర్ద్వంద్వంబును నగు నాత్మయందు నిరోధించుటకూడఁ బ్రత్యాహరణబంధగునని వేదాంతవేత్తలచే సమాఖ్యాతంబైయున్న యది)

194

తే॥ ఇదియుసంతేపపద్ధతినెసఁగజెప్పి

నాడ, నీరీతినభ్యసనంబుచేయు

వాని కెయ్యదిదులభవస్తువిలను?

పాపపుణ్యంబులాతని బట్టుకొనవు॥

185

వ॥ ఇట్లు ప్రత్యాహరణవిధంబెఱింగి యభ్యాసంబుచేయుపురుషుండు దేవేశ్వరుండగు”నని పశుపతి వాచస్పతికిట్లనియె “నింకఁబాదాది జాన్వం

❖ ధారణావిధి ❖

తంబును జాన్వాది నాభ్యంతంబును నాభ్యాది హృదయాంతంబును హృదయాది భూమధ్యాంతంబును భూమధ్యాది శిరోంతంబును భూమ్యాపానలానిలా కాశంబులఁ గ్రమంబుగా ధారణంబుచేసి యందు బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేశ్వరసదాశివుల ధారణసేయు టొక్కధారణయండ్రు, మఱియు మనంబునఁ జంద్రుని శ్రోత్రంబుల దిశలను (బాదం) బున విష్ణుని గరింబుల నింద్రుని వాక్యంబులం దగ్ని (నపానంబు)న మిత్రుని సుపథయందుఁ బ్రజాపతిని ద్వక్కున వాయువును నేత్రంబుల సూర్యుని జిహ్వను వరుణుని ఘ్రాణంబున భూమిని బురుషునియందు సర్వకర్తయు బోధానందమయుండు నగు శివుని ధారణచేసిన సర్వపాపనిరోధినియగు (నిది) ధారణ (యని) యోగశాస్త్రవిదులచేతఁజెప్పఁబడు, మఱియును.

తే॥ మనసుచే నింద్రియంబుల మట్టుపఱచి

కొంతసే పాత్మపదమునఁ గూర్చుటిదియు

రెండవపర్యాయము చెప్పిన విషయము. సర్వత్రతప్పకయుండును గనుక ప్రాణాదుల కాదిత్యాదిశబ్దములు పగోక్షనామములైన. యెడల బ్రాణాదిశబ్దములచేత బైనిజెప్పబడిన ద్వివిధవ్యవహారములు లేకపోవలసివచ్చును రెండవనియమము. చెప్పుటచేత నక్కడేని యొకస్థలమందెవరిచేసేని ప్రాణమున కాదిత్యశబ్దము పగోక్షనామమని వ్రాయబడినను నది యంగీకరింపఁదగినది కాదు అట్లు వ్రాయువారి మతములో బ్రాణశబ్దార్థము ద్వారపాలకులలో నాతఃపాపియగు వాయువిశేషము కాదు. తద్భిన్నమని వ్రాయబడియున్నది. కనుక నట్టివారిమతమంగీకరించినను బ్రత్యేకము నీకేమియు చూడకారిగాను తదనంతరము

“బృహదారణ్యము గ్రహతిగ్రహనిరూపణమునం దపాన-మతిగ్రహము గాఁ జెప్పబడుటనుండియు “నతిగ్రహముగ నపానముచే వానియైయుండు నామములజెప్పుచున్నవని ఋభౌష్యకారులచే నపాన మతిగ్రహముగా వ్యాఖ్యాతమై యుండుటంబట్టియు వాగ్రూపసరస్వతికిని నపానమునకును సంబంధము కనబడుచుండుటవలనను “నపానంప్రత్యగస్యతిగ్రహమున కారకబ్రతిద్వారమున నధఃప్రసరణరూప స్త్రీత్వసామ్యముండుటవలనను నపానమున కంధికయని నామనిర్దేశము చేయనయ్యె, అంధిక మహేశ్వరపత్నియు నధాంగియు నగుట దంపకుల నిరుత్తర సౌకచోటనే నిలుపుట వ్యాయ్యము. ఇట్లుచేయక యాదిత్యానంతరమే యంధికబ్రతిష్ఠించుచుండుటవలనను దదాదిత్యుఁడు ప్రాణస్వరూపుఁడగుటవలనను బ్రాణాపానములకుండు సంబంధము ప్రసిద్ధమగుటవలనను బ్రాణానంతర మపానముయొక్క పాతక్రియముండుటవలనను నీయుభయములు సీతవణ్ణములగుటవలనను బ్రత్యక్షసామముచే ఛాందోగ్యమునఁ జెప్పబడిన ద్వితియస్థానమందలి యపానమునకే పంచాయతనపూజయందుఁ బగోక్షమగు నంధికానామముతో గ్రహింపనగును.

కాతకోపనిషత్తులాని, శ్లో॥ మధ్యేవామనమాసీనం పశ్యేదేవాః పాసలేయను వాక్యముయొక్క భాష్యమున “హృదయపుండరీకాకాశముం దాశీనుఁడగు పరమాత్మను జతుర్రాచులగుసర్వజీవతలల రూపాదిజ్ఞానరూపముగుబలిని సుమర్శించుచున్నట్లే నేవించుచున్నవని భగవంతులగు భాష్యకారులచే బ్రతిపాదింపబడియుండుటం జేసి వ్యాసము పంచప్రాణములలో మధ్యవనిత్రాయగుటవలనను నుభయములకు వ్యాపకత్వసామ్యము

ముండుటవలన బలహిందలియుభయసామ్యమువలన నుభయములు నీలవర్ణములగుటవలన నను బంచపూజాప్రకరణమందు మధ్యమస్థానస్థాప్యమానుడగు విష్ణువునామమే వ్యాసమునకు విధింపఁబడినది.

“అద్వైతయోగ్యతాదానః, పుణ్యేనపుణ్యం లోకం నయతి, సాపేనసాపయభాభ్యా మేవమనుష్యలోకం” అనుశ్రుతివలన నుదానమునకు సర్వజీవాధిపత్యము సిద్ధమగుట వలనను సుభయాలకుండు నరణసామ్యమువలనను నా వ్యాసమునకే చతుర్థస్థానస్థ గణపత్యభిధానము యుక్తమైయున్నది.

సమానమున కధ్యాత్మికాధిపతివలయుం దంతట సమానస్థితికనబడుమండుటవలనను సమానకీర్తనాస్వరస్యమువలనను సుభయములును నలుపుపపుకలిసినవణము గలవారగుటవలనను మహేశ్వరనామధేయ మర్హమైయున్నది.

ఈప్రకారము ప్రాణాదిపంచదేవతలకే యాదిత్యాదిపరోక్షనామము లేర్పడుపఁబడినవని యాత్మవేత్తలు సంతసింతురుగాక,

అని లిఖింపఁబడినది- ఇది యంతయుఁ బూర్వోక్తపరోక్షనామ సంప్రదాయప్రదర్శనముననే దత్తోత్తర మగుచున్నది- “నశికుఙ్కేచిత్రకర్మ” యనున్యాయమునఁ బ్రాణాగుల కాదిత్యాదికములగు పరోక్షనామములుండియున్నచో ద్వైతక్రమాతయు సగుఁజనుమి యయ్యెడివిగాని యదియే యసంభవమని యింతనుమున్నే వచించితిని. ఇందు యథార్థజిజ్ఞాసులకు సంప్రదాయము దెలియుటకొరకును నేతద్గ్రంథపాశ్యము లశాస్త్రీయములని చూపుటకును గొందెమిచట వివేచనసేయఁబడుచున్నది- ఆదిత్యమంబికాంవిష్ణుగణనాగ్రంథమహేశ్వరమనుశ్లోకము పంచాయతనపూజయందుఁ బూజనియదేవతావిన్యాసక్రమ మెన్నిటికిఁగాదు- పంచాయతనవిన్యాసక్రమబోధకస్మృతులయం దీలగులగన్నట్టదగు- తత్సంప్రదాయక్రమబోధకమగుస్మృతియొక్కదిం దుదాహరింతుము.

శ్లో॥ శంభా మధ్యగతే హరినహరభూదేవ్యోహరా శంకరే భాస్యేనాగనుతారవో హరగణేశాహంబికాస్థాపితాః దేవ్యాం విష్ణుహరేభవక్రరవయో, లంబోదరే జేశ్వరే నాంబా శృంగర భాగతోతిమఖదావ్యస్తాస్తు హనిప్రదాః

స్వాభిమతదేవతను మధ్యసంస్థాపించి యితరదేవతల నీశాన్యా
 ద్విక్రమమునఁ బరివారముగాబూజింపవలె- ఈశ్వరపంచాయతనమున నీ
 శ్వరుని మధ్యనుంచి విష్ణ్వాదిత్యవిఘ్నేశాంబికలను గ్రమముగా నీశా
 న్యాగ్నేయనైర్ఋతవాయవ్యకోణములయం దుంచవలెను- అట్లేవిష్ణు
 పంచాయతనమున శంకరవిఘ్నేశసూర్యాంబికలను సూర్యపంచాయత
 నమున హరివిఘ్నేశవిష్ణ్వాంబికలను దేవీపంచాయతనమున విష్ణుహరి
 విఘ్నేశసూర్యులను విఘ్నేశపంచాయతనమున విష్ణ్విశసూర్యాంబికల
 ను గ్రమముగాఁ బూర్వోక్తరీతి నీశాన్యాదికోణములయం దుంచవలె
 ను- ఇంక బ్రహ్మోపాసనయందో ప్రాణన్యానాపాసనమానోదానము
 లం గ్రమముగాఁ బూర్వదక్షిణపశ్చిమోత్తరోర్ధ్వదిక్కులయం దుంచ
 వలెను. కావున నిరెం దుపాసనలకును వైషమ్యముగలదు. ప్రాణాదు
 ల కెల్లాదిత్యాదికములు పరోక్షనామములని చెప్పితివో యట్లు ప్రా
 చ్యాదులకును సంగతవాక్యము బుదాహరించి యీశాన్యాదికములు
 పరోక్షనామములని చెప్పెదనా యేమి? అది నీకేశోభింపవలె- ఇంకనాది
 త్యమంబికాంబిష్ణుం గణనాధంమహేశ్వరమనుశ్లోకమే నామములనువలె
 విన్యాసక్రమమును బోధించుచున్నదినియందువేని యేకపక్షనాధకయు
 క్త్యభావమున రవిర్విన్యాసశ్చందీ ఈశోవిష్ణుస్తుపంచమః మొదలగు శ్లో
 కములుమాత్ర మిట్టిపక్షావో?వానియందు వేఱువేఱువిధములఁ జెప్పబడి
 యుండెను. కావున నివియన్నియుఁ బూజనీయ దేవతానామబోధకములే
 కానియన్యములుకావు విన్యాసక్రమబోధకశ్లోకము ముందేయుదాహరిం
 పఁబడినది. ఇంక ద్విత్వీయస్థానోక్తమగు నపానవాయువునకును బంచా
 యతనాంతర్గత దేవతాంతర్గత యగు సంభికకును సంబంధముఁజూపుట
 యందుఁబ్రసక్తమైననీగ్రంథమం దాదిత్యానంతరమం దంబికాప్రతిష్ఠక
 నఁబడుటచే “ద్విత్వీయస్థానమునఁ బ్రత్యక్షనామముచేఁజెప్పఁబడిన యపా
 నవాయువునకుఁ బంచాయతనపూజలో సంభికయని పరోక్షనామ
 ముచిత”మనివ్రాసినవ్రాత యవిచారితరమణీయమైకస్పృహడిని-ఆదిత్యా

నంతర మంబికాప్రతిష్ఠాపనమునుచేడ నాదిత్యాంబికాశబ్దముల శబ్దపరములజేసి “యాదిత్యమను శ్లోకమున నట్లున్న”దననర్థముచెప్పబడెనా? లేక యర్థపరములజేసి “పూజయగ ద్భువిన్యాస”మను నర్థముచెప్పబడెనా? ఉపయోగకారికానాదనను రివిద్వినియకశ్చండేమొదలగు శ్లోకములయందు నన్యధాకనుపట్టుటవలనను శబ్దపరములజేయ పలుకలుగదు. అర్థపరములజేయుటకు బుచ్చాయతనపూజలోని మూడుక్రమములయందును నాదిత్యానంతర మంబికా నివేశనము శుభంబడదు. విచారింపగా స్థలద్వయమందును నాదిత్యానంతర్యముకలదుకాని యాస్థలములయందుం దంబికాస్థాన చతుర్థస్థానముందే కన్పట్టెడు. ద్వారపాలకోపాసనయందు “దపానమునకు ద్వితీయస్థాన”మని నీగ్రంథమెప్పుచున్నదికావున నిపుచెప్పినసంబంధ మసంబద్ధమైతొ చెడినది. ఇదియొకవైషమ్యమును ద్వారపాలకోపాసనలో బుచ్చప్రాణములయందు దేనికిని బ్రాధాన్యములేక సమప్రధానభావముచేతనే యుపాసనవిహితమై యుండుటయు బుచ్చాయతనపూజయందు దొకదానికే బ్రాధాన్యమును దక్కిననానికింటికి నుపసర్జనత్వము యుండుటయు రెండవవైషమ్యమును నైయున్నవి. అదియునుంగాక పుచ్చాయతనపూజలో నొక్కొక్కస్థానమున విష్ణాదుల నొక్కొకరినుంచుచు యుపాసనముచెప్పబడినది ద్వారపాలకోపాసనయందు చిట్లుకాదు. శ్రుతిసిద్ధమైన సంబంధముగల ప్రాణచతురాదిత్యుల నొక్కొక్క స్థానమందాచుచు యుపాసించవలసి యున్నది. ఇట్లే యుపానవాగ్గులను ద్వితీయ స్థానమందు బూజింపవలె. ఈలాగే యవశిష్టస్థలములయందును శ్రుత్యక్త ప్రకారముగా మూడుమూడుకచోటబెట్టి పూజింపవలెను. ఇదియే మహావైషమ్యము. ద్వారపాలకోపాసనలో బ్రథమస్థలమున దేజస్వాన్నాదిత్యగుణములుగలదానినగా బ్రాణవాయువు మపాసనచేయవలె. అట్లుపాసన చేయుపురుషులకూడ దేజశ్శాలియు సన్నభిక్షుకుడును నగు ద్వితీయ స్థానమందును బ్రహ్మవర్చస్వాన్నాదిత్యగుణములుగల

దానిగా వ్యాసము నుపాసింపవలె- ఈలాగుననే తక్కినమూడుస్థలములయందును నాయాయీగుణభేదములతో నుపాసనయు నుపాసనాభేదముచే ఫలభేదమును ఛాందోగ్యమందే చెప్పబడియున్నది. పంచాయతనపూజయందు దట్టిగుణభేదములతో నుపాసనచేయవలసినట్లు చెప్పబడలేదు. అట్టిశిష్టాచారమును లేదు. అందువలనఁగూడ రెండుపాసనలకుం జాలభేదముకలదు. కావున ద్వారపాలకోపాసనకుఁ బ్రతినిధిగాఁ బంచాయతనపూజకుఁ బ్రసక్తియేలేదు- ఇక నేమనఁగా ద్వారపాలకోపాసనాదికమువలెనే పంచాయతనపూజయుఁ జిత్తశుద్ధిద్వారమున స్వతంత్రముగాఁ బరంపరాజ్ఞానసాధనమని తెలిసికోవలెను- మఱికొన్ని భేదము లీపట్ల బుద్ధిమతు లూహించుకొందురుగాక- పైకారణములవలన ద్వారపాలకములగు ప్రాణాదులకును నాదిత్యాదిపంచదేవతలకును బరస్పరసంబంధప్రదర్శనపరమగు కామశాస్త్రీగారిగ్రంథము కేవల బాహుళ్యమాత్రమే ఫలముకలదికాని సంప్రదాయాదిప్రదర్శనపరము కానేరదు- ఇదియంతయుఁ బ్రాణాదులకుఁ బ్రాణాదిద్వారసంబంధాదిక మంగీకరించి ఖండనచేయఁబడినది- వాస్తవము గవిచారించిన “బ్రథమస్థానమగు ప్రాద్వారమునఁ బ్రాణచక్షురాదిత్యులను ద్వితీయస్థానమైనదక్షిణద్వారమందు వ్యానశ్రోత్రచంద్రులను దృతీయస్థానమగు పశ్చిమద్వారమున నుపాసనాగర్భులను జతుర్థస్థానమగు తరద్వారమున సమానమనఃపర్జన్యులను బంచమస్థానమగు సూర్యద్వారమున నుదానవాయ్వాకాశములను గలిపి యుపాసింపవలె నని ఛాందోగ్యమందుఁ గ్రమము కనఁబడుచున్నది. ఇట్లుండఁ “బ్రథమస్థానమునఁ బ్రాణమును ద్వితీయస్థానమున దానమును దృతీయస్థానమందు వ్యానమును జతుర్థస్థానమందుదానమును బంచమస్థానమందు సమానమును నుపాసింపవలె నని శాస్త్రీగారుచెప్పుచున్నవారు. శ్రుత్యుక్తక్రమము శాస్త్రీగారియాయాసమును సవారింపదో? తానుజెప్పినక్రమము “ఛాందోగ్యమందున్నదని స్వగ్రంథమందువ్రాయుటే శాస్త్రీగారిప్రవృత్తి

కేవలము లోకప్రతారణార్థమని స్పష్టపడుచున్నది. కానిచో శ్రుత్య క్తక్రమమువదలి రెండవక్రమ మేలవ్రాయును? శబ్దక్రమమాత్రలేఖన మందే శ్రుత్యక్తమార్గమునఁగొంపనివానికి తదుక్తార్థగ్రహణముం దన హనమనునది వేఱుగ వ్రాయనక్కఱలేను. ఇందువలన శ్రుతిమార్గ మన్నివిధములచే మూర్తిపూజావిద్వేషియగు నిగ్రంథక ర్తచే బరిత్యజింపఁబడినదని స్థానీవులకన్యాయమున నందఱుగ్రహింపనగును. తదనంతరగ్రంథము.

■ ఈ ప్రసంగసంగతిచే మిగిలినభాగ మించుక చెప్పచున్నాను. సర్వదేశముల యందును శిష్టు లర్చారాధనముచేయుచున్నారనికా? అది న్యాయముకాదు. ఈ విషయమునఁ బరాశరీయమందు, శ్లో॥ “అష్ట్యగ్నో హృదయే నూర్యే స్థండలే ప్రతిమా సుచః పశ్యేత్తేషుహరేస్సప్య గర్భం మనిభిస్తృతం మనిచెప్పి యక్కడనే ఆగ్ని క్రియావతాందేవ మొదలగువానిచే దత్తిద్దవతారాధనవిషయమై యధికారిభాగము కూడఁ గనఁబఱుపఁబడియున్నది. “కర్మానుష్ఠానముం దధికృతులైనవారి కగ్నియందే దేవపూజ విహితం” మనియు “ననధికృతులగు స్వల్పబుద్ధులకుఁ బ్రతిమార్చన కర్తవ్య” మనియుఁ బైగ్రంథమున నుపదేశింపఁబడియున్నది. అట్లున్నను శ్రాతస్మార్తకర్మా నుష్ఠానాధికృతులచేఁగూడఁ దద్విధినదలి వేదహితకర్మానధికారులకుఁ కర్తవ్యమగుటచేఁ బ్రాప్తమైన యర్చారాధనచేయఁబడుట యాశ్చర్యకరముకాదు. ఎందువల్లననిన? కలికాలసంజాత కామక్రోధాదిమోహితస్వాంతులును దేహాత్మకపరాయణులును సకలముండుఁ బత్యవాయజనకములగు విహితోపాసనవైశ్వదేవాదికర్మలఁగూడ నప్రవృత్తులును నగు నిదానీంతనవిభులకు యథేష్టాచరణవశమునైనె పరధర్మాచరణప్రసక్తియు స్వధర్మత్యాగమును కులభముగాసంభవించుచున్నది”

అనియున్నది. ఇది యుక్తముకాదు. శిష్టులగుటవలననే యర్చారాధనముం జేయుచున్నవారు. వారికే యది విధియైయున్నది. కనుక నేలలితాసహస్రనామమున “శిష్టేష్టాశిష్టపూజతా” యని చెప్పఁబడియున్నది. “అష్ట్యగ్నో హృదయే” యను శ్లోకమునఁజెప్పఁబడిన యాఱుస్థలములలోఁ “గర్విష్టులకిగ్నియందే దేవపూజవిహితమైన” దని వ్రాయుట యనుచితము. అచ్చట నేవకారము కనఁబడదు. నిర్విత శ్రీశాస్త్రిగారు

వచనానుక్తార్థమే స్వతంత్రముగాఁ గనఁబడుచున్నవారు. ఈఫక్కియేగురువువద్దసభ్యసిగిచిరో తెలియఁబడను. “క్రిమీనావంతుల కర్పారాధన కూడ” దని యెందుండేనోకానఁబడను. ఇత నేమనఁగా సనేకస్మృత్యాదులయందు శ్రౌతస్మార్తకర్మలతోఁగూడ దేవపూజకు సాహిత్యమేకనఁబడుచున్నది. ఇందుకుఁబ్రమాణములు, పరాశరస్మృతి, శ్లో॥ షట్కర్మాభిరతోనిత్యం దేవతాతిథిపూజకః॥ హుతిశేపంతుభుంజానో బ్రాహ్మణోనావసీదతి॥ సగధ్యాన్నానం జహోహహోమో దేవతానాంచ పూజనం॥ ఆతిథ్యంవైశ్వదేనంచ షట్కర్మాణిదినేదినే॥ మనుస్మృతి శ్లో॥ దేవాన్ ఋషీన్ మనుష్యాంశ్చ పితౄన్ గృహ్యశ్చదేవతాః॥ పరాశరమాధవీయమూ, మరీచి, శ్లో॥ విధాయదేవతాఘాజంప్రాతర్హోమాదనంతరం॥ కూర్మపురాణమూ, శ్లో॥నిష్పీడ్యన్నానవస్త్రంవై సమాచమ్యచవాగ్యతఃస్వైర్యంత్రైరగ్భయేద్దేవాన్పత్రైః పుష్పైస్తథాంబుభిః॥ అప్సవ్యావిత్యాదు లధికారిభేదమనుసరించి పూజాస్థానములఁ బ్రదర్శించుచున్నవికాని వేఱుకాదు. కనుకనే యోగవాశిష్ఠమందు, శ్లో॥ అజ్ఞాతశివతత్త్వానాం సాకారాద్యర్చనంస్మృతం॥ యోజనాధ్వన్యశక్తస్యక్రోశాధ్యాపరికల్పితే॥ మొదలగువానిచేఁ దత్త్వజ్ఞానశూన్యలకు సాకారాద్యర్చనము చెప్పఁబడియున్నది. వైదికకర్మాధిక్యతత్త్వముచేఁ దత్త్వజ్ఞులు కానేరరు ఇట్లు పరాశరస్మృత్యుక్తదేవపూజ వేదోక్తకర్మమధ్యప్రతిపాదితమగుచుండ నది యర్థజరతీయన్యాయమునఁగాక బ్రాహ్మణబ్రువుల కెట్లువర్తించెడిది.

జోసానసవైశ్వదేవాదిపరిత్యాగమం దెట్లుప్రత్యవాయమో దేవపూజాపరిత్యాగమం దట్లే ప్రత్యవాయము. కనుకనే “షట్కర్మాభిరత”యనుశ్లోకమందలి నిత్యశబ్దమునకుఁ బూర్వవాక్యముతో నన్వయమును సయుక్తికముగా నిషేధించి యుత్తరవాక్యముతోడనే మూఢవాచాచార్యులచేఁ బ్రదర్శింపఁబడినది. నిత్యత్వమనఁగా నకరణమందుఁ బ్రత్యవాయజనకత్వము. ఇట్లు దేవపూజకునునిత్యత్వము సంప్రాప్త

మగుచున్నదికావునఁ దత్పరిత్యాగమందుఁ బ్రత్యవాయము బహుగ్రంథ కృత్సిమ్మతము. చూడుఁడు, దేవలః శ్లో॥ దేవతారాధనంత్యక్త్వా నైశ్వ దేవం తథాతిథిం యోవిప్రోభోజనంకృత్వా నిత్యహామంతథాత్య జేత్॥ సురాపీనహివిజ్ఞేయ స్సర్వకర్మబహుష్కృతః॥ మార్కండేయః, శ్లో॥ నైశ్వదేవం నిత్యహోమం తథైవాతిథిభోజనం దేవతారాధనం చైవ త్యక్త్వావిప్రోమహామునే॥ భుక్త్వాజ్ఞానాన్మహాదోషీ సురాపీకథ్యతే బుధైః॥ ఇట్లుపరాశరమూఢవీయమందు “పట్కర్మాభిరత్రోనిత్య”మను శ్లోకపువ్యాఖ్యానమున “దేవతాతిథిపూజఁ ఁ జెడిపో”డనువాక్యముచే “బూజచేయచిచోఁ జెడిపోవు”ననునర్థము ధ్వనించుచున్నది. అట్లు కూర్మపురాణమునఁగూడ, శ్లో॥ యోమోహదధనాలస్యా దకృత్వా దేవతాచక్షణం భుక్తే సమూతినరకం నూక రేష్వినాజాయతే॥ అకృత్వా దేవపూజాంచమహాయజ్ఞాద్విజ్ఞోత్తమః॥ భుంజీతచేత్సమూఢాత్నా తిర్యగ్యోనించగచ్ఛతి॥ అనియున్నది. దేవపూజచే గేవలమనిష్ఠాభావ మేకాక యభ్యుదయప్రాప్తికూడఁగలదు. ఇందులకుఁ బ్రమాణము విష్ణుధర్మోత్తరము, శ్లో॥ యేర్చయంతినదావిష్ణుం శంఖచక్రగదాచక్రం సర్వపాపవిరుక్తా బ్రహ్మణప్రవిశంతి తే॥ కూర్మపురాణము, శ్లో॥ వేదాభ్యాసోన్యహంశక్త్యా మహాయజ్ఞక్రియాతథా నాశయత్యాశుపాపాః దేవానామర్చనంతథా॥ ఈయుదాహృతవాక్యములయందు మోహాది కముచే జేయు దేవపూజాపరిత్యాగమునకే దోషముచెప్పబడియుండ బుద్ధిపూర్వకపరిత్యాగమున కేమిచెప్పవలె. వేదాభ్యాసపంచమహాయజ్ఞములతోపాటు దేవపూజకుఁ బాపనాశకత ప్రతిపాదింపఁబడుటవలన వేదాభ్యాసాదితుల్యమనియే యెఱుంగవలె. బ్రాహ్మణబ్రువులకు వేదాభ్యాసమందుఁగాని పంచమహాయజ్ఞములందుఁగాని యధికారము లేనలేదు. కావున నైశ్వదేవానులయందువలె దేవపూజయందును శ్రీశాస్త్రులవారికృపాద్విష్టి యుంచఁబడుఁగాక. శాస్త్రులవారూ! దేవ పూజ శుశ్రూక్షకర్మాసధికారివిషయమనునది కేవల ధనదీయబుద్ధి

శ్రీపరమేశ్వరాయనమః,

యతోధర్మస్తతోజయః=సత్యమేవజయతి. నాన్యతం.

ర జ స్వ లా వి వా హ ఖ ం డ న ము.

క॥ ధర్మంబుఁజెఱుపఁ జెఱుచు, ధర్మముఁరక్షించువానిఁ దారక్షించుకొ
ధర్మంబు చెడకయుండును, నిర్మలమతిఁబ్రోవవలయునిశ్చలనియతిక॥

(భారతము)

* మన సంఘసంస్కారసోదరులు రజస్వలావివాహములనుగోరుటకుఁ గారణమేమి? *

ఈవిషయమయినవారియభిప్రాయమునుమేము లోఁతుగవిచారించి మాబుద్ధులకు
గోచరించినంతవఱకు సత్యమునుసాధించి శుభ్రమాణముగ నిండువివరించుచున్నారము.
కాన వివేకనిధులగుతాము సావధానమానసముల నిందలిసత్త్వసత్యములవిమర్శించి యస
త్యమునుబరిత్యజించిసత్యమునుగ్రహింపఁబ్రార్థించుచుఁబ్రకృతమునకువచ్చుచున్నారము.

ఇపుడు మనహిందూదేశమునంగలప్రజానాయకులలో ననేకులు పరభాషాపాం
డిత్యమును సంపాదించి రాజనీతికోవిదులై పరిపాలనమునఁ దమసోదరులకుఁ గొన్ని
స్వాతంత్ర్యములసార్జింపఁగోరి రాజకార్యధురంధరులగు పాశ్చాత్యపండితప్రకాండములతో
ముచ్చటింప రాజనీతివికారదులగు నాపాశ్చిమాత్యపండితులు మీలో వందలకొలది
మతభేదములుండి యవి ద్వేషజనకములై యుండుటచే రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్యములు
మీకులభించినంతనె యాకలహములను బురస్కరించుకొని యొండోరులుసోరాడి నాట
లగుటయొ ఘలముగాఁ బరిణమించునుగాన మీసంఘక్షేమమును మీరు త్రికరణశుద్ధిగాఁ
గోరుదురేని దోలుతోల్త మీలో నేకజాతీయత లోనగు సంస్కరణముల నెలకొలుపు
కొనుట యవసరమని యుపదేశించినటుల వినియున్నవారము. అయ్యపదేశమును బ్ర
హ్మాపదేశమునుగాఁగొని యదిమొదలు మనసోదరులలోఁగొందఱు సంఘమును సం
స్కరింపవలెననితిలించి సంస్కారములనుపేరిడుకొని జాతిమతభేదనిర్మూలనమునకై కంక
ణముఁగట్టుకొని సంస్కరణరాజునందగిన యేకజాతీయత (వర్ణసాంకర్యము) ను తే

యదలచి యందులకు నొడవీయెత్తుగా సర్వవర్ణ సమావేశపువిందులను గుడువవారం భించిరి. యాయాచారము పూర్వాచారపరాయణులకుఁ గడునసహ్యమగుటచేఁ గంట గించుకొని వారిని దూరదూరముగాఁ జూడసాగిరి.

మనసోదరు లేకజాతీయత నెలకొల్పుటకై యత్నించినవిషయము మీకు విశ్వాస పాత్రమగుటకై సంఘసంస్కార సోదరులవాక్యములనే కొన్నిటినిందు వ్రాయుచున్నారము.

మూడుఁడు కృష్ణాపత్రికసంపుటము 12 సంచిక 21 సంపాదక వ్యాసమున.

“ఎప్పుడో యీదేశే మునందు హిందువులు మహమ్మదీయులు కైస్తవులు ఆంధ్రులు అరవలు, బంగాలీలు పంజాబీలు, భారతదేశమందుఁ బుట్టిన వారెల్లరును నొక్కమతమవలంబించి యొక్క భాషనుమాట్లాడి యొక్కయాచారమును స్వీకరించి యొకజాతీయత నెలకొల్పఁబడనని కొందఱు సంస్కరణధురీణులు విశ్వసించుచున్నారు.”

ఆని పత్రికాధిపతులు నెలవిచ్చియున్నారు. దీనింబట్టి మే మిదివఱకువిన్నవించినట్లు కొందఱుసంస్కర్త లేకజాతీయత (వర్ణసాంకర్యము) ను స్థాపించుటకు యత్నించినట్లు తెలియవచ్చినదికదా.

ఇక నీ యొకజాతీయతాప్రయత్నము పాశ్చాత్యపండితప్రకాండల బోధలవలనఁ గలిగినదని నిరూపించుట మాపనియైయున్నది. కనుగొనుఁడు. కృష్ణాపత్రికసంపు 12 సంచిక 28 “ఆంధ్రరాష్ట్రోద్యమము” అనుశీర్షికక్రింద శ్రీయుతి జి. రామచంద్రరావు యం. ఏ. గార్లువ్రాసిన వ్యాసమునందలి ఈవాదమును (భాషనుబట్టి రాష్ట్రమును విభజించుటను) బలపఱచుటకై లండనులోని హడర్ అండు స్టేటూకంపెనీవారిచే 1908 సంవత్సరమునందుఁ బకటింపఁబడిన హిందూదేశముయొక్క భౌగోళితి, యనుగ్రంథమునండి కొన్నిభాగముల నిందుఁ బొందుపఱచుచున్నాము. ఈగ్రంథమునందు హిందూవిద్యాధికులకోరికలనుగూర్చి మంచివ్యాసములవ్రాయించుట” “రైడెజ్ లా” యను పేరున 2000 బహుమతి యొసంగఁబడెను. ఈపరిశ్రమకైవచ్చిన వ్యాసములలోఁ బ్రధానములగు మూడువ్యాసములు, మాత్రము ఈగ్రంథమందుఁజేర్పఁబడినవి. అందులో రెండవవ్యాసము హిందూదేశములోఁ జాలకాల ముద్యోగముచేసిపోయిన యొక్క యాంగ్లేయునిచే వ్రాయఁబడినది. ఇక ముందుఁడెబఁపఁబోవువాక్యము లె మీరు గమనింపఁ దగినవి,

“హిందూదేశమున కంతకును నాశేనిరంకుశప్రభుత్వము లభ్యమైనయెడల నా నిరంకుశత్వమును గాపాడుకొనుటకు దేశీయులలో నేకజాతీయభావమునే ప్రోత్సహపరచుచుండును.”

అని దొరగారువ్రాసినట్లు లిఖింపబడియున్నది. దీనిబట్టి యాంగ్లేయరాజకార్యధురంధరులు తమ పరిపాలనాసౌకర్యమును నిరపాయముగఁ గాపాడుకొనుటకై హిందూదేశీయులలో నేకజాతీయభావమును బోత్సహపఱచినట్లు తెలియవచ్చినది కదా. ఇందు దొరగారిచే నేకజాతీయతాప్రోత్సహ మూహింపబడినట్లుతోచుచున్నదికాని ప్రాశ్నాత్యపండితు లిది మనకుబోధించినట్లు ధ్రువ పడుటలేదందురా? అటులే 25-2-1915 రవిపత్రికసంచికయందు “రజస్వలావివాహశాసనము” అనుశీర్షికక్రింద శ్రీయుత దుర్గిరాల నూర్యప్రకాశ గావుపంతులు బి. ఎ. గారు వ్రాసిన వ్యాసమునుండి మీసంజేపమును బాపెడివచనముల నిందుఁబొందుపఱచుచున్న వారము.

“హిందూదేశమును బాధించుచున్న విరేండుముఖ్యవిషయములుకలవు. (1) వర్ణభేదము (2) అతిబాల్యవివాహములు. ఈరెండును దేవునికృపవలన స్థిరముగనుండునంతకాలము బ్రిటీషుదొరతనము వారు హిందూసామ్రాజ్యమును నిర్భయముగా నఱువది వేలసోల్లరు పటాలములతో నేలుచు ముప్పదికోట్లజనులీ భరితఖండముననున్నారనుమాట పాటింపనక్కఱలేదని ప్రాశ్నాత్యపండితులుకొందఱు వాసియున్నారు.”

ఇంతవఱకు మేముచూపిన యీముగ్గురివాక్యములవలనఁ జేరినసారాంశ మేమనఁగా.—రాజకార్యధురంధరులును, రాజనీతివికారదులును నగు ప్రాశ్నాత్యపండితులు తమ పరిపాలనాసౌకర్యసంగతుజాగ్రమై మీలో నేకజాతీయత(వర్ణసాంకర్యము)ను స్థాపించుకొనుడని మన ప్రజానాయకులకు బోధించినట్లు స్పష్టమైనది. అటుపై సంస్కర్తలు సర్వవర్ణసమావేశపువిందులవలన నేకజాతీయతను నెలకొల్పఁబోయి పూర్వాచారపరాయణుల నిరోధమువలన విఫలమగురధులై పిదప దీర్ఘకాలం దనఁ జేసిచేసి శ్రీయుత భూపేంద్రనాథబోసుగారి ముఖమున సామ్రాజ్యశాసననిర్మాణసభలో నంతశ్చాఖావివాహశాసనమును బ్రవేశపెట్టి యందునను టూర్గాచారపరాయణుల యాటంకములవలన భగ్నమైతిరి. అంతటఁబోనీక యిపుడు శ్రీయుత బి. యస్. శ్రీనివాసశాస్త్రి

బి.వి.యల్.టి గారిముఖమున వర్ణసాంకర్యమును మహిపతికి మంత్రియనందగురజన్యలావివాహకానసముగను చెన్నపురికానననిర్మాణసభలోఁ బ్రవేశపెట్టియున్నారకాని యీవర్ణసాంకర్యమునకై చేసెడిప్రయత్న ముచితమనికాని, సంభవమనికాని, చేయఁదగినదనికాని, కొందఱు సంస్కర్తలును, గొందఱుపాశ్చాత్యపండితులును విశ్వసింతుటలేదు చూడుఁడుకృష్ణాపత్రిక సంపుటము 11 సంచిక 21 లో

“ ఎప్పుడో యీదేశమునందు హిందువులు, మహమ్మదీయులు కైస్తవులు, ఆంధ్రులు, అరవలు, బంగాళీలు, పంజాబీలు, భారతదేశమందుఁబుట్టినవారెల్లరును నొక్కమతమువలంబించి యొక్కభాషను మాట్లాడి యొక్కయాచారమును స్వీకరించి యేకజాతీయత నెలకొల్పఁబడునని కొందఱు సంస్కరణధురీణులు విశ్వసించుచున్నారు. ఇది కేవలముకల్ల. ఇయ్యది ప్రకృతికిఁ బ్రతికూలము. చరిత్రకు విరుద్ధము. ఏకత్వమునుండి యేకత్వముకలుగుటయే ప్రకృతియొక్కపరిణామము. జ్ఞానాభివృద్ధియైనకొలఁదిని విద్యావ్యాపకము ప్రబలికొలఁదిని భేదము కూడ వృద్ధిపందును. మతములు హెచ్చును. ఆచారములు నరిలును. అన్యోన్యసంసర్గచేత నన్యమతసహనము, సౌభ్రాతృత్వము ప్రబలవచ్చును కాని భేదరాహిత్యముమాత్ర మెప్పుడును సిద్ధింపనేరదు?.....అజ్ఞానులు భేదములను, వ్యత్యాసములను, నిమోక్షములను యేకత్వములను, జూచి కలవరపడెదరు ”

అని వ్రాయఁబడియున్నది. సంస్కారికులగ్రగణ్యులగు కృష్ణాపత్రికాసంపాదకులు వర్ణసాంకర్యము ప్రకృతికిఁ బ్రతికూలమనియుఁ జరిత్రకు విరుద్ధమనియు భేదములనుకూచి యజ్ఞానులు కలవరపడెదరనియు నిరూపించియున్నారు. కృష్ణాపత్రిక సంపుటము 12 సంచిక 28 లో శ్రీయుత జి. రామచంద్రరావు ఎం. ఏ. గారిచేఁ బ్రమాణముగా గ్రహింపఁబడిన దొరగారివాక్యములం దీ యేకజాతీయతప్రయత్నమునుగూర్చి

“ భ్రాంతివశులగు భారతీయులు ఎంతకాల మీ యెండమా (ఏకజాతి)కై ప్రయత్నించుచుందురో యంతకాల మాయజ్ఞానములోనున్నజాతు లెక్కువ జ్ఞానాభివృద్ధిపందుచున్న జాతులవారి క్రమాభివృద్ధికిఁ ప్రతిబంధకముగ నుండురని నిశ్చయముగఁ జెప్పఁగలను

ఇట్టి భిన్నజాతులవారలందఱు గలియుటకు ననేక శతాబ్దములుపట్టును. ఈమాగమున జరుగు వ్యర్థప్రయత్నములే నానిరంకుశత్వమును జిరకాలము రక్షింపఁగలుగును”

అని దొరగారువ్రాసినట్లు లిఖింపఁబడియున్నది. ఈయుభయుల వాక్యముల వలన మనసోదరులచేయుచున్న యేకజాతీయతాప్రయత్నము నిరుపయోగమనియే కాక హానికరమైనదనికూడఁ దెలియవచ్చినది.

ఇట్లు సంఘసంస్కారులలోఁ గొందఱుచేతను, బాహ్యశ్రవపండితులలోఁ గొందఱుచేతను, నిరుపయోగమనియు హానికరమనియు, నిశ్చయింపఁబడిన యీయేకజాతీయతాప్రయత్నమునకు సృష్టించినుండియు గర్భశత్రువులయిన పూర్వాచారపరాయణులు కలిగించెడి యాటంకములఁగని కనలి మన సంస్కారసోదరులు తమపట్టు నెట్టులయిన గట్టెక్కించుకొనుటకై పూర్వాచారపరాయణులను నోటికివచ్చినట్లై దూషించుటకుఁ గడంగియున్నవారు.

* సంస్కర్తలు రజస్వలావివాహఖండనవాదుల నేమనిదూషించుచున్నారు? *

అని యడిగెదరా? వారిచిత్తమువచ్చినట్లై ముందు వెనుకలు విచారింపక దూషించుచున్నారు. వానిలోఁ గొన్నిటిని దూచా తప్పకుండ వినిపించెదము. విని, వానిని మీమనములఁ బదిలము గానిడుకొని యాగ్రంథమును సావధానముగ సాంతముగాఁ జదువఁ బ్రార్థించుచుఁ బ్రకృతమునకు వచ్చుచున్నవారము. కనుంగొనుఁడు. ఆంధ్రదినపత్రిక సంపుటము 1 సంఘిక 299 లో “వివాహవిభిన్నాచ్ఛేదనము” అను వ్యాసముఖము నందు శ్రీయుతార్యనారాయణమూర్తిగారు

“కొందఱుశాస్త్రులు రజస్వలావివాహములవలన వర్ణసంకరము గునని సభలలో నుపస్యసింపుచున్నవారట. అట్టివారు వేదశాస్త్రము, లెఱుంగని నామధారకపాత్రులని ‘మేమిప్పు’ చూపుచున్నారము”

అని మహాపండితులనందఱిని రజస్వలావివాహముల నిషేధించినందులకు పండిత నామధారులని తిరస్కరించుట కారంభించినట్లు మీకుఁ దెలియవచ్చినదికదా.

కృష్ణాపత్రిక సంపుటము 18 సంఘిక 50 లో “సంబంధహిమ్నార” మనువ్యాసమునందు ఎ. పార్థసారథి బి. ఏ. గార్జున వ్రాసియున్నారు.

“బాలికలకు యుక్తవయస్సువచ్చువఱకు వివాహములుచేయవలదనినను విదేశీయులకు వెళ్ళివచ్చినవారిని మతముగోనిక రాసియవల

సినదనినను వీలుగాదనియు, వీరు మనగ్రంథము లొప్పుకొనుచుండుట లేదనియు, శాస్త్రములు భేదములుగానున్నవనియు, నీయభిప్రాయములు సర్వజనాంగీకారములు కావనియు నివ్వలఁద్రొక్కినశ్రోతులవలె గంతులు వేయుచుందురు.”

అనివాసిరి. వింటిరక వా? మనసోదరులు పండితులను వానరములతోఁబోల్చుట! ముందు నారాయణమూర్తిగారు పండితులను బాసురులలోఁజేర్చుగా నీపార్థసారథిగారు వారిని వానరములలోఁ జేర్చియున్నారు. రవిప్రతిక 25-2-15 గలసంచికలో “రజస్వలావివాహకాసనము” అనుశీర్షికక్రింద శ్రీయుత దుర్గిరాల మూగ్యప్రకాశరావుగారు.

“ఈశాసనముపేరట నిరపరాధులును నబలలునగు స్త్రీలను దూషించి వారికి నిష్కారణదోషములనారోపించి తమ నైసర్గికరాక్షసస్వభావమును బ్రత్యక్షముగావించుచున్న బ్రాహ్మణసాక్షులు పత్రికాముఖమున సాక్షాత్కారులగుచున్నారు”.

అని తెగడియున్నారు, ఇంతటిదూషణకుఁబాత్రులైయున్న సాక్షురబ్రాహ్మణులు చేడియలవయమై చేసిన దూషణములేవో వింటిరా?

“ఈశాసనము దొరతనమువారి కంగీకారమయ్యెనేని బ్రాహ్మణాదిస్త్రీలు చుఁకాలాదిహీనజాతులవారి సంపర్కము నపేక్షించి కులహీనింగావించుదురు”

అనునది. ఈవిషయము సత్యమని యిందు స్వయంవరవివాహములంగూర్చివ్రాయుచోట నిదర్శనపూర్వకముగా నిరూపించియున్నారును. అటఁగనుఁడు, తొలి పార్థసారథిగారు పండితులను వానరములలోఁజేర్చుగా నీ ప్రకాశరావుగారు వారిని నగభక్షకులైన యగురులలోఁగలిపియున్నవారు. మువళ్లలేఖ వారప్రతిక సంపుటము (1) సంచిక 16 లోఁడురాచారసంస్కరణము”ను న్యాసమునందు మొకసంఘసంస్కర్తగారు వ్రాసిన వ్యాసమునందుఁ బూర్వాచారపరాయణుల కిటు చెప్పుచున్నారు. ఏమన?

“మీరు విధనావివాహమునైనఁ జేయుఁగు. లేదా ప్రాధావివాహములం గావింపుఁగు. రెండును జేయరా మీకుఁ జీవాట్లుతప్పవు”.

అనితెలిసినట్లు వారిమాటలఁజదివినవారికి విదితముగాకపోదు,

“ఆ విధవముండయు ద్వేషముకనుగొనుటకంటె నింట్లోయున్న వంటలక్కను వదల్చుకొనఁబ్రయత్నించుట మంచిదని మీపిల్లయందుమీకుఁగలదయాభిమానములనుబట్టి మీరనుకొనుచున్నారా? ఛీ, ఛీ, మర్నార్థులారా! మీరెట్టిమనుష్యులు ద్వీపాదపశువులు.....వెంటనే యామెకురెండవ పెండ్లి యెందుకుఁజేయవు? కులములో వెలివేసెదరనుచున్నావా? ఎవరును నీయింటికి రారనుచున్నావా? నీకులముతగలెయ్యి, నీదెట్టికులము; నీదెట్టిమతము; అటులైన నామెను భోగినీస్తీ)వలె వదలివేయుదువుకాఁబోలు. ఛీ, నీతిలేనిశుంతా!”

అని యీవిధముగా సంబోధించి పూర్వాచారపరాయణులకు బుద్ధులఁగఁగవుచు “చేసినవిధనావివాహముం జేయుము. లేదా, నీసోదరీలకుగాని నీపుత్ర కలకుగాని యుక్తవయస్సురాక పూర్వము వివాహమేచేయకుము. ఇది వఱలోఁ జేసితివిపో. ఆమె నెటులైన నీతిగలిగి సుఖపెట్టఁబ్రయత్నించుము. అంతేచాలు. వంటలక్కగామాత్రము మార్చుకుము. మనశాస్త్రము శ్రీప్రౌఢావివాహముల నంగీకరించుటలేదని యెవరైన యుపదేశించెదలేని నిష్పక్షపాతబుద్ధిగలయొకపండితుని నీక్రిందిపళ్లలవేయుము.

- (1) పూర్వ మిట్టివివాహము లెందులకుండెడివి?
- (2) బాల్యవివాహము లెప్పటినుండిపుట్టినవి?
- (3) బాలవితంతువులయొద్ద బావులెట్లు?
- (4) నేడు ప్రౌఢావివాహముల నెందుకు జేయఁగూడదు?”

అని ప్రశ్నించుచున్నారు. ఈప్రశ్నలలో మూడవదానికేదప్ప మిగిలినదానికి సమాధానములు గ్రహముగా నిందువచ్చును గాన వాయాఫలములయందుఁ జూడఁదగదు. వీరవాదములనుబట్టిమాడఁగాఁ జైన్యుద్ధరివాక్యము లెందులకును గొఱఁగానివిగాఁ గానించుచున్నవి. మార్కటకాశరావుగాఁగ పండితులను కరిఖితులైనను సునుస్మకారముగల రాక్షసులతోఁజేర్చియుండఁగా మన యొకసంస్కృతగాఁగ రాక్షసులలోనుండి యాచ్చి ద్వీపాదపశువులలోనికి నెట్టుచున్నాడు. జూచితిరా! మన పూర్వాచారపరాయణులగు పండితు లెంత యధోగతికి వచ్చుచున్నారో? ఇంతటితో మనసోదరులుచే నెడిదూషణము ముగిసినదని యనుకొనుచున్నారా? వలదు, వలదు. వీనినన్నిటినిమించి

నది మఱియొకటికలదు. దానిని వినిపించి యీదూమణప్రసంగమును గట్టిపెట్టెదము. సంఘసంస్కారి పితామహులనడగ రావుబహద్దర్ కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులు గారు తమ ప్రథమసంపుటము 422వ పుటలో “హిందూవివాహములు” అనుశీర్షిక క్రింద నొక ప్రహసననాటకమును రచించియున్నారు. అందుఁ బాబుదొరగారను మీరాసా యోబుగారను నాటకపాత్రలు, వారిలో పాల్ దొర గారితో మీరాసా హెబుగా రిట్లు చెప్పుచున్నారు.

“మీరా:— పెండ్లిచేసుకు నేవాండీదొడ్డు నమ్మతిపడవలెను. ఆలా నమ్మతి లేకుండా బలవంత పెట్టిచే సే యేళిరారు చెల్లదు.

పాల్:— వివాహంనాటికి ఆలాంటినమ్మతియివ్వడానికి శక్తిగలిగి యుండడానికి వారు యుక్తవయస్సువచ్చినవారుగాగూడ నుండనక్కర లేదా?

మీరా.— తప్పకుండ ఉండవలెను. ఆలా లేకపోతే వివాహాలే కావు. భాంచోత్ బ్రాహ్మణులలోజేసే పెండ్లిండ్లు యేమి పెండ్లిండ్లండి వాటికంటె బామ్మల పెండ్లిండైనా మంచివే, పాలుత్రాగే పసిపిల్లను బట్టవిప్పి వేసుకోతిరిగే పసిబాలుణ్ణి పల్లకీలో బెట్టి డుయిడుయిమని బాబా లతో ఊరేగించి పెండ్లిఅంటారు”

వింటిరా? మనలింగము గారిప్రసంగము. ప్రజలందఱు వీరికడకుఁబోయి మా సంఘమును బాగుచేయుండని యాయననుగొగలించుకొని యేడ్చినారా? ఈయన కీసంస్కరణప్రయత్న మేల? ప్రయత్నముచేసిరివా? యింత వినువెంచుట? వినువు కలిగెనుబో? యీరీతిగ బూతులంబెట్టనేల? మనయనభవమునుబట్టిమాడఁ దలిదం ద్రులమాటలనే కొందఱుకొడుకులు వినకుండుట లోకమునఁ గలదుకదా. ఇట్లుండ నెక్కడెక్కడనోపుట్టి యెక్కడెక్కడనూ వెలిగి యేవియోయభిమానములుకలిగి యుండి ప్రవర్తించెడిప్రజ లొక్కనియభిప్రాయములూ నెక్కసారిగ నేకీభవించుట యెక్కాలముననైన నెక్కడనైన మనము కనివినియఁజిమా? లేదు. అటులేని బాల్యవివాహములనుమానుమని బ్రాహ్మణుల మవదేశించి వారు వివక్షపోగన భాంచోత్ బ్రాహ్మణులు బాల్యవివాహములఁజేయుచున్నారని దూషింప మొదలిడిరి అనెంట నె మఱియొక సంస్కృతకారు తాము జందెమును క్రొంపుకొని మీమీ జన్మిద

ప్రధాన పోషకులు.

1. శ్రీ శ్రీ జగద్గురు విరూపాక్ష స్వాములవారు,
2. శ్రీ రాజా కోటగిరి వెంకటకృష్ణారావు బహదరు కుమార
జమిందారుగారు, గంపలగూడెం.

సహాయులు.

14. కాకుమాను హనుమయ్యగారు నర్సారావుపేట.
15. తంగెడ నరసింహారావుగారు, కరణం, మోజుంపాడు.
16. వెలుగురి పిచ్చయ్యగారు, కొదమగుండ.
17. తుమురుగోటి నరసింహారావుగారు, తిరుమలగిరి.
18. గొల్లపూడి వేంకటసుబ్బారావుగారు, వాల్మీకిస్థబదర్నకంపేసీ.
19. శేకుమళ్ళ గోపాలరావుగారు, కరణం, అమిదీపురం.
20. ఉల్లగంటి వీరరాఘవరావుగారు, మత్తాదారు, ఆనేపురం.

ఈనెల సొమ్ముచెల్లించిన చందాదారులు

1. రెంటాల వెంకయ్యగారు, మాడుగుల.
2. రెంటాల వున్నయ్యగారు,
3. సూరి పూర్ణానందముగారు, పోలీసుయినస్పెక్టరు, వత్తెనపల్లి.
4. చల్లా సీతారామయ్యగారు,
5. ముటుకూరి గోపాలకృష్ణయ్యగారు, కరణం, ముటుకూరు.
6. దెందుకూరి బ్రహ్మాదీక్షితులుగారు, గుంటూరు.
7. ముదిగొండ శంకరయ్యగారు, రామన్నపేట.
8. నెల్లూరు నరసింహారావుగారు, జొనగాం.
9. దండెంరాజు నారాయణరావుగారు, పిడుగురాళ్ళ.
10. రాజశేఖరుని రామకృష్ణయ్యగారు, బ్రహ్మానందపల్లె.
11. ముళ్లపాటి రామనాథరావుగారు, కరణం, ముళ్లపాడు.
12. భాగవతుల గోపాలకృష్ణయ్యగారు, కృష్ణా యాల్పన సబుషివిజ్ఞా
ఆఫీసు క్లర్కు, బెజవాడ.
13. వేమూరు రామచంద్రరావుగారు, ఇరావతియరుఆఫీసు, గుంటూరు
14. తుమ్మార పిచ్చయ్యగారు, పాతగుంటూరు.

అభినవసరస్వతి

పత్రికాధిపతి, జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి.

ఇదియొక మాసపత్రిక - ఇందు బ్రాహ్మీనానాంధ్ర ప్రబంధములును, నాటకములును, విమర్శనములును, విద్యావిషయక మతవిషయక వ్యాసములును, బ్రకటింపబడును. ప్రాజ్ఞానముక్తములగు తాత్కాలిక వ్యాసములవలన గలుగు నానందముగాక చందాదారులకు 2-8 ఆపూర్వగ్రంథము లలవడును. చందాసంవత్సరమునకు రూ 2-0-0

ఈ కార్యసానమున వెలకుదొరకువు స్తకములు.

1 అశ్వయాచార్యవిజయము	0-4-0
2 కరిణీకోర్ధారిణి (పూరీ వీరభద్రకవి)	0-4-0
3 వాసంతికా పరిణయము	0-4-0
4 కంసవధము	{ ఇవి రెండు నాటకములు	...	0-8-0
5 చమత్కారమంజరి (సింహాద్రి వెంకటాచార్యులు)		...	0-4-0
6 విరూపాక్షపీఠగురువరంపర	0-2-0
7 నీతిగీతులు. (సుమతి శతకమునకు సంస్కృతము)	0-2-0
8 విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దఖండవము, బ్రాహ్మణశబ్దవిచారము	0-2-0
9 అత్యద్భుతవిమర్శనము (మం॥ కృష్ణదేవరాయనాచార్యులు. వెంకటరామకృష్ణకవులయవధానములపైవిమర్శనము	{	...	0-5-0
10 చిత్తూరిజిల్లా తీర్థస్థానము (పత్రికాధిపతి)		...	0-4-0
11 సంగదోషము. (సంగదోషముచేబట్టుదలవదలయోగుల చరిత్ర)దెలుపు సౌకచిన్న పద్యరూపముగూకథ	{	...	0-8-0
12 వీరభాగవతము (మదిగొండ వీరభద్రకవి)		...	1-4-0
13 పులిందావివాహము (పత్రికాధిపతి)	0-4-0
14 గురిగింజ, వత్సలనీతిశతకము, వ్యాసనిష్కాసనము, పిష్టశేషణము	0-4-0
15 శివానందలహరి. (తంగెడ రామకృష్ణకవి)	0-4-0
16 లక్ష్మీవిలాసము (రాయనము వెంకటపతి)	0-4-0
17 నర్సారావుపేట శతావధానము (తిరుపతి వెంకటేశుము)	0-8-0
18 పశ్చాంపుశ్యాం	"	...	0-2-0
19 పశ్యశబ్దవిచారము	"	...	0-2-0
20 వేమవరాగ్రహార శతావధానము	"	...	0-12-0
21 పురశ్చరణము	"	...	0-2-0

వలయువారలు సొమ్ముపంపిగాని, వి. పి. ద్వారాగాని, ఈ క్రిందివారికి వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

జానపాటి పురుషోత్తం, నబ్ ఎడిటర్

జానపాడు, విడుగురాళ్ళపొమ్మ, గుంటూరుజిల్లా.

బుణ్యచారిత్ర! యత్యంతపూజ్యమైన

ధారణాయోగమనియంద్రు తత్త్వవిదులు॥

187

ప॥ మఱియు వేదబులచేతనే లోకంబులును దేవతలును నరులును భరియింపబడిరి. అట్టివేదంబులు శివుండెయటతెలియుటయు నొక్క ధారణయగు. దేహేంద్రియబుధ్యాదు లేకగా నహంకారవర్జితంబగు శుద్ధబ్రహ్మచైతన్యం బేనను యెఱుంగుట పరమధారణమని వేదంబు లుపన్యసించు. సర్వశాస్త్ర విశారదుండవగు నీకు నాగమాంత్రైక సిద్ధంబగు సీసర్వంబు సంక్షేపంబుగా వచిచితి. నీవును దీనిననుష్ఠింపవలయు. ఇంక సంసారతరణకారణంబైన ధ్యానయోగం బుపదేశించెద సావధానుండవై విను” మనియమ్మహేశ్వరుం డిట్లనియె.

188

ధ్యానయోగవిధి

శా॥ ఆకాశంబున నిర్మలాకృతియు శీతాంశుచ్ఛటాపూర్ణమా

రాకాపూర్ణ శశాంకమండలము(మీఱక దాని) మధ్యంబునక

లోకాతీతు నుమాసహాయఁ గరుణాలోకాన్నితక శంకరుఁ

శ్రీకల్యాణఫలప్రదానచతురుం జింతింపఁగానొప్పగు॥

189

సీ॥ సాంద్రజటాసక్తచంద్రఖండమువాని

రమణీయలోచనత్రయమువాని

నిలాశిసీలాబ్జకాలకంఠమువాని

జారుబాహుచతుష్కంబువాని

స్ఫటికాంశుజాలవిస్ఫుటదంగరుచివాని

స్థితిసురక్షణలయస్థితులవాని

పార్వతీయతవామభాగంబుగలవాని

ఘనపదానందవిగ్రహమువాని

శివు మహాదేవు దేవతాసేవనీయు

నాపరానందు సద్భక్తపాదహరణ

“సోహ” మనువాక్యతాత్పర్య మూహజేసి

ధ్యానమొనరింపవలయు విజ్ఞానలీల॥

190

ప॥ అదియునుంగాక,

191

దండకము॥ శ్రీమన్మహాకాశమధ్యమున భాజమానప్రభాశోభ
నంబై లనల్లక్షువిఖ్యాతసద్యోజనాయామమై పూర్ణమెనటి భాస్వన్మహా
మండలాంతఃప్రదేశంబున లోకధాత్రాఖ్యు నీశునునర్ణాభమూర్తి
హిరణ్యాభభాస్వన్నఖశ్శశుకేశుక మహాదేవుగ ప్లాసవక్తు శివు
నీలకంఠ మహాలోహితుండొసదాగోపబాలప్రసిద్ధ మహాసిద్ధునంబా
ర్థదేహు విభు “సోహ” మంచెప్పడు సంధ్యల ధ్యానము జేయగా
నొప్పునద్వేదికంబై విశుద్ధంబున నగ్ని హూతాదిమధ్యంబునందాత్మ
మూర్తి జగత్తోటికాధారమావానినానందభాధానుభూతి విరూపా
క్షు గంగాధరు విశ్వరూపు వృషాధీశ కేతుం జతుర్బాహు జంద్రా
ర్థమాళిం గపర్దిక సదాక్షుద్బ్రహ్మమాలాలనత్కరుగోక్షీర ఫేనప్ర
కాశుక మహీధ్రాత్మజాధీశు గుహ్యతిగుహ్యు విసిర్ద్వంద్వనాసీను స
త్యద్భుతు శంకరుండన్నుగా ధ్యానము జేయుటొప్పున కాకున్న సర్వ
జ్ఞుడై తాసహస్రాక్షశీర్షాంఘ్రియై విశ్వమై యక్షరుండై మహావిష్ణువై
టీ నారాయణుండేనయంచు హృదంభోజమధ్యంబునందేదృఢధ్యా
నియాటొప్పు కాకున్న దా బ్రాణసంరోధవృత్తి స్ఫుటంబై శివా
వాసమై విద్యయుం గేసరంబుల మహేశ్వర్యశ్రేణులు జ్ఞాననాళం
బసత్కండముంగల్గి యోంకారసదృశధ్వమా స్వాంతకంజాతమధ్యంబు
నందుండ విశ్వాచ్చయై పహ్నియై విశ్వతోన క్షమైలోక యోగిత్వముం
జెంది వైశ్వానరుండై శిఖాతన్వియైయాశుండై స్వాంగ మాపాదశీర్షం
బు తాపంబుమొందించి నిర్వాతిదీపంబు చందంబున నీలమేఘస్థవిన్య
త్రభారూఢి నీవారశూకాభ రూపంబును బీతపర్ణంబున నమ్మహావ
హ్ని ధ్యానించి తద్వివృతజ్యేషా మధ్యదేశంబున దాపరానందరూపా
త్మలేజంబు దా నాపరాకాశమై సత్యమై బ్రహ్మమా నమ్మహాపూరు

సుం గృష్ణపీతాశృతిః సాంబు సంసారరోగచ్ఛిమః విశ్వరూపుః
మహేశుః విరూపాక్షుః సూర్యరేతస్కునిః నీలకంఠుః దనుః
దానువీక్షించుః బాపఘ్నుః బ్రహ్మచ్యుతేశానసంపూజ్య దేహాతిరక్తుః
శివుః “సోనా” మంచెంతయః యోగిరాధ్యేయు ధ్యానంబుసేయంగ
సీమార్గమే ముఖ్య మమ్యుగమాంతైకసంసిద్ధ మైయొప్పు,
కాకున్న “లోకేశుః” బ్రహ్మ నే”నంచుఁ జింతిం
పఁగానొప్పు, కాకున్న స్వస్వాంతమధ్యంబునందుఁ శివుః సాక్షి సం
సారవేద్యుఁ జగత్కారణుఁ సాంబు “నే”నన్నబుద్ధిఁ విను క్షర్థమై
ధ్యానముఁజేసి యీశాను నవ్యక్తు నానాంతిమూర్తి లసత్సృష్టి
యకా నాదిమధ్యాంతశూన్యుఁ సదాధారు నాధారు శూన్యాకృతిఁ
సూక్ష్మనిఁ శబ్దముఁ స్పర్శముఁ రూప మింపారసంబు లనద్గంధ
ముం గాక సామ్యంబులే కంతయఁ దానయై విశ్వరూపుఁడనై మూ
ర్తియై మూర్తిగాకుండి తా దృశ్యశ్రవ్య న్నదృశ్యత్వముంజెంది
యంతబ్రహ్మస్వాత్మయై సర్వశోనక్తుఁడై సర్వతఃపాణిపాదంబునై
సర్వహేత్వైక హేతుండునై సర్వసంవేదియా శ్రీమన్మహాదేవుఁ డేనం
చుధ్యానంబుగావించు సీమార్గమే ఘోరసంసారమాయాపినాశప్రకా
శంబు, గాకున్న దా సచ్చిదానందమై ధ్యానగమ్యంబుగాకుండు తద్రూ
ప్మామేనంచుఁ జింతింప ముక్తుండగుఁ, దీనినొక్కప్పుడైనఁ మదిన్ని
ప్తిధ్యానింపఁగా బ్రహ్మసాయజ్యముగఁంచునంచుఁ శ్రుతుల్వల్కు
నత్యంతముఁ ధ్యానముంజేయ సాక్షాచ్ఛివ్రంఢోను, లోకంబులో దీని
లోసాటిలేదెందు, పాపాత్ములొవారి కీవార్తలన్నఁ మహాసహ్యమా,
పుణ్యులొవారిఁ ధ్యానముఁ జ్ఞానమింకొక్కరితఁ మహావిష్ణు సవ్యక్తు
నారాధ్యు సర్వప్రదాక శంఖచక్రాబహస్తుఁ సునేత్రుంగిరిటాంగద్రశే
ష్మహారాభిరాముఁ (ల)సతీతవస్తుఁ హరిఁ బూర్ణ చంద్రాననుఁ దేవు
శ్రీవత్సవత్సుఁ సరోజాతనేత్రుం బ్రసన్నుఁ సమందస్మితుఁ స్ఫాటి
కాచ్ఛచ్ఛవిం జక్రి నేనంచుఁ జింతింపఁగా ముఖ్య మీధ్యానమానంచు

యోగీంద్రులత్యంతముంజెప్పగానొప్పు, ఇంకొక్కరీతి నుపర్యాది
నాథు విరించి వరాభీషిస్తు లసత్కుంఠికాహస్తునయ్యు
మాలాధరు గుండచ ద్రవభాకారు వాణీసమాసక్తు వద్దెవు నేనంచు
జింతింప, సగ్గ్యర్థచ ద్రాభివేదోక్త్యూర్గాబుచే దన్నుగాజింతసే
యందగు, నిత్యమిలీల నభ్యాసయ్యుక్తాత్మజ్ఞయోగికి దాగ్ర
మభాషగా వేదవేదాంతవిజ్ఞానముగలుగునంచేహము లేదుజ్ఞానంబు
చేగాక యజ్ఞానముబోవ దజ్ఞానవిచ్ఛిత్తియే ముక్తియకా, సెకు వేదాం
తసారంబు సర్వంబునుంజెప్పితి, మత్ప్రసాదంబునక సందియంబొంద
కానాదివై చెదుమాడెదమం దీపరానందబోధంబు వాచస్పతీ!"
యంచుబల్కె మహాదేవు డానందియై.

192

—సమాధి—

తే॥ ఇంకమీందసమాధి నేనెఱుకపఱతు
జీవపరులకు నైకస్థితాస్థిజేయు
జ్ఞానమెసరూధియనియగ్గు మహానివరులు
దీనభవనాశనంజాను దేనపూజ్య! ॥

193

తే॥ బనరజీవద్వితీయత్వ మొప్పుదెందు
జీవపరులకు భేదంబుజేసెనేని
ఘటమువ్రాలెనచిత్త్వంబుగలుగు, దాన
భయవినాశంబులగునని పలుకుశ్రుతులు॥

194

క॥ నిత్యండు దోషరహితుడు
సత్యండు కూటస్థుడజాడు సర్వగుణాత్మం
డత్యంతముక్తుడయ్యును
నిత్యజ్ఞానంబుచేత నెఱి భిన్నుడగు॥

195

సీ॥ అట్లాట నద్వైతమగు బ్రహ్మముండును

జగముసంస్మృతియును మిగులమిధ్య

గగన మొక్కటియయ్య ఘటమతాకాశంబు
 లగుగీతి భాంతిచే నాత్మ్యఙ్ఞాక్క
 డయ్యను జీవేశ్వరాత్మ్యఙ్ఞై భిన్నఙ్ఞౌ,
 ప్రాణంబు లింద్రియసంక్తి తనువు
 మనసు చిత్తము బుద్ధి మఱి యహంకృతియును
 ఖానిలానలతోయ గ ధవతులు
 శబ్దమును రూపస్పర్శముల్ సరసరసము
 గంధమును మాయ సంస్కృతి గానునేను
 సాక్షి నగుటనుశివుడ నిస్సంశయముగ
 న నెనుబుద్ధి సమాధియౌ ననఘచరిత!!

197

సీ॥ అదిగాక పంచభూతావిర్భవంబైన
 యఁడంబు పంచభూతాత్మకముగ
 ఘనవివేకాగ్ని చే కాలిచియభూత
 ములనూత్మభూతాళి గలయఁజేసి
 యానూత్మభూతంబు లరసి మాయనుగూర్చి
 యామాయబ్రత్యగాత్మార్పణంబు
 చేసి యాబ్రహ్మంబెచింతింపఁగానామఁ
 గాని సగపారినిగానునేన
 టంచుడనుదానచూచిన నిగుసమాధి
 ఇంక నొక రీతిఁదెలిపెద నెఱిగికొనుము
 చిత్తమేకాగ్రముగ మహిమాదాత్తచరిత !
 సర్వగీర్వాణవందితచరణకమల! ॥

199

వ॥ మఱియు నొంకారాత్మకుండగునీశ్వరు నకారాదివర్ణత్ర
 యాత్మకుండఁదెలిసి యకారోకారమకారనాదంబుల ఋగ్వృజస్సా
 మాధర్వణంబులఁగానెఱింగి యకారంబుబ్రహ్మయు మకారంబువిష్ణుం
 డును మకారంబురుద్రుండును నాదంబుకారణంబుగాఁ దలంచి యగ్ని

త్రయలోకలోయూపస్థాతియోదాత్తాదిస్వరత్రయకాలత్రయంబుల సర్వ
త్రయాత్మకంబుగా విమర్శించి సర్వంబు సత్కరతీతయాత్మకంబగుట
సయ్యక్షరంబులం దికారంబు సుకారంబునం దుకారంబు ముకారంబు
నం దానుకారంబు నాదరంబునం దానాదంబు మాయయందు మాయ
జీవునియందు జీవునిశ్వరునందు (బొందించి య) య్యాశ్వరుండనేనని స్వా
నుభూతిం దెలిసిన నిదియే వేదోక్తంబగు సమాధియని విద్వాంసులు వ
చింతు రింకొక విధానంబెఱింగించెద.

198

పంచచామరము॥ ఓయోధిలోనఁబుట్టి ఘోషం క్తి యోపయోధిలో

లయించినట్లు నాదులో పలకజగంబువుట్టు తా

లయంబునెందు విశ్వమాయలందలంపనేనని

శ్చయంబటంచుఁచు తెల్పితత్సమాధియైతగు 199

న॥ సర్వగంబగు వైతన్యంబు మనంబున సార్వకాలంబున నేకరీ
తి నెప్పుడప్రకాశించు నప్పుడయ్యోగీంద్రుండు తన్నుఁదాఁజేరు, సర్వ
భూతంబులందుఁ దనను దనయందు సర్వభూతంబుల నెప్పుడుచూచు
నప్పుడబ్రహ్మంబునొందు, సమాధిస్థుండు పరునితో నేకీభూతుండై స
ర్వభూతంబుల నెప్పుడుచూడకుండు నప్పుడు కేవలండుగు, ఎవ్వనికై
సహృదయగతంబులగు కోరిక లేప్పుడునశించు నప్పుడప్పండితుండ
మృతీభూతుండై తేమంబునెందు, భూతంబులపృథగ్భావం బేకస్థంబుగా
నెప్పుడుకను నెప్పుడ విస్తారంబగు బ్రహ్మంబునెందు, పరమార్థంబువల
నందనను కేవలఁగా సర్వజగ బును మాయామాత్రంబుగా నెప్పుడెఱుం
గు నప్పుడే పరమనిర్వృత్తింబ్రాపించు, జన్మమృత్యుజరావ్యాధుల కేక
భేషజలబగు కేవలబ్రహ్మజ్ఞానం బెవ్వనికింజనించు నతండు సదాశివుండ
గు, అట్లాట విజ్ఞానంబునొగాని కిర్మకోటుల ముక్తిసంభవింపదు, కర్మ
సాధ్యంబునకు నిత్యత్వంబుసంభవింపదు, వేదాంతవిజ్ఞానంబె జ్ఞానంబు,
ఇతరం బజ్ఞానంబెయగు, మఱియును,

120

తే॥ అహా! జ్ఞానప్రభావంబులను వచింప
నాకుశక్యంబుగాదు లోకైకపూజ్య!
అల్పదీపంబుతమములనణచినట్లు
జ్ఞాన మింతైన బహుళదోషంబులణచు॥

121

చ॥ అనియదవాగ్నికీల (లిల) లార్ద్రము శుష్కము గాల్చురీతి దు
స్తరతరపూర్ణాపాపముల దగ్ధము చేయును జ్ఞానసహి వి
స్ఫురదురుచుత్తసిద్ధుఁ డహిపుఁజముని 'వి శాకించి తద్భయం
బెఱుంగనియట్లు తి త్వవిదుఁ డింద్రియసంగత్యై యనిప్తుడౌ॥122

క॥ జలములనుండియు జలజము
జలమంటనియట్లు విషయసంగత్యైడయ్యున్
నొలఁగునువిషయభ్రాంతిని
దలపోయఁగబ్రహ్మవిమరుడు ధన్యుడుకాఁడ॥

123

తే॥ తనర భక్షించువిషమ మగ్నత్రోషధమాల
జీర్ణమగురీతి యోగిజీర్ణమగును
సర్విపాప్తసజంబులు త్తణములోన
తన్మహాత్వంబువర్ణింపఁదరమే జగతి॥

124

సీ॥ వినుచును మాట్టుచుఁ గనుచు భక్షించుచు
గంధంబుగొనుచును గమకర్మ
మొనరించుచును బల్కుచును బట్టువిడుచుచు
నిద్రించుచును దెల్వనిలుపుకొనుచు
మూయుచుఁ దెఱచుచు వాయువునశువుచు
విపిధకర్మంబులఁదవులుకొనుచుఁ
గర్హభోక్తను గానసంగుడనేను
సర్వేశ్వరుండ మత్సన్నిధాన

మున జేష్టింపు నింద్రయంబులు దలంప
న నెఱువజ్ఞాన మొదవి (తానయి యనంగి)
పాపములు చేసెనేని నిర్లేపుడగును
జలజప్త బుచ్చునుగనె జలములందు॥

125

క॥ ఇటువంటిత త్వవేదికిఁ
బటువృత్తివిరోధులైన పాపాత్ములు
త్కటకారవఘన నారక
ఘటనంబునఁగాలు వారు కల్పములు వెనక॥

126

తే॥ అరయమర్పితి సద్వృత్తియొన నేమి
యజ్ఞుడైనను బాడితుడైన నేమి
జ్ఞానమభ్యాస మొనరించుమానవుండు
శ్రేష్ఠుడగు, జ్ఞానశీలునిఁజెప్ప నేల॥

127

క॥ నిరపేతు దాంతు శాంతుని
నిరుపద్రవు నముని మాని నిత్యము వెంటక
దిరుగుదుఁ దదంఘ్నిరేణు
స్ఫురణపవిత్రబటంచు సురగురువర్యా॥

128

క॥ రాజు జనావళిచేతను
బూజితుడగు, యోగి పూజ్యుఁడు దివిష
ద్రాజుకి, వానికిసరిగా
భూజనములలోన లేడు భూరిగుణాధ్యా॥

129

తే॥ ఎవనిగేహంబునకు జ్ఞాని యేగుచుండు
వానిపితరులు స్వర్లోకవాసులగుచు
సమ్యగానందమునుబొంది శాశ్వతముగఁ
గ్రీడచేతురు దేవతాకీర్తనయి॥

130

కల్పితమేకాని యట్టి మూలవ్యాఖ్యానములు కనబడవు ఎందుకని యజ్ఞుల మోహపెట్టెదవు? గీతలలోఁగూడ నెక్కొక్కనికే యవస్థా తారతమ్యముచే సాధనము లుపదిష్టములయియున్నవి. అందు ద్వాదశాధ్యాయమున, శ్లో॥ యేత్వక్షరమనిర్దేశ్య మవ్యక్తంపర్యుపాసతే | సర్వత్రగమచింత్యంచ కూటస్థమచలంధ్రువం || సన్ని యమ్యేంద్రియగ్రామం సర్వత్రసమబుద్ధయః | తేప్రాపువంతిమామేవ సర్వభూతహితే రతాః || అనుశ్లోకద్వయముచే గేవలజ్ఞాననిష్ఠులును సత్యంతో త్తమాధికారులు నగు వారిస్థితిని బ్రహ్మప్రాప్తియందు వారికిఁగల స్వాతంత్ర్యమును జెప్పి, శ్లో॥ యేతుసర్వాణికర్మాణి మయిసన్యస్యనుత్పరాః | అనన్యేనైవయోగేన మాంధ్యాయంతఉపాసతే | తేషామహంసముద్ధర్తా మృత్యుసంసారసాగరాత్ || అను శ్లోకముచే జ్ఞాననిష్ఠులతోఁ దుల్యులుగాని సగుణోపాసకులస్థితిని స్వకర్మక తత్సంసారోద్ధరణమును జెప్పి యా సగుణోపాసనయందుఁగూడ నశక్తులగు వారికి, శ్లో॥ అధచిత్తం సమాధాతుం నశక్నోషిమయిస్థిరం | అభ్యాసయోగేనతతో మామీ చ్ఛాప్తంధనంజయః || అను శ్లోకముచే సాధనాంతరముంజూపి యందు గూడ నశక్తులగువారికి, శ్లో॥ అభ్యాసేవ్యసమర్థోసి మత్కర్మపరమో భవమదర్థమపికర్మాణి కుర్వన్సిద్ధిమవాప్స్యసి || అనుశ్లోకముచే సాధనాంతర ముపన్యసించి యందుగూడ నశక్తులగు సంతకన్నయల్పులకు శ్లో॥ అధైతదప్యశక్తోసి కర్తుంమద్యోగమాశ్రితః | సర్వకర్మఫలత్యాగం తతఃకురుయతాత్మవాః || అనుశ్లోకముచే సర్వకర్మఫలత్యాగరూపమగు సాధనాంతరముం జెప్పెను. అందు, శ్లో॥ అభ్యాసేవ్యసమర్థోశియనుశ్లోక శుభావ్యమున “కేవలము నాకొఱకైనను గర్మలఁజేయుచు జ్ఞానప్రాప్తిద్వారమున సిద్ధినిబొందఁగల”వని చెప్పఁబడియున్నది. త్రయోదశాధ్యాయమున, శ్లో॥ ధ్యానేనాత్మనివశ్యంతి కేచిదాత్మానమాత్మనా అన్యేసాంఘ్యేనయోగేన కర్మయోగేనచావరే || అన్యే త్వేవమజాంత శ్శుత్యాన్యేభ్యఉపాసతే | తేషిచాతితరంత్యేవ మృత్యుంశ్రుతివరా

యజ్ఞాః॥ అనుష్లోకద్వయమున నవస్థాభేదముచేతనే సాధనతారతమ్యము చెప్పబడినది. ఈపైనిజెప్పిన సాధనములలోఁ బ్రతిమాదులయందలి చిత్తనమాధానముకూడ నొకటి—9వ శ్లోకములోని యభ్యాసయోగేనయనుపదమునకొక యాలంబనమందుఁ జిత్తస్థిరీకరణమని శంకరులుచేసిన భావ్యమీయంశముం జెప్పచున్నది. ఆభావ్యమందలి యాలంబనశబ్దమున కర్థముసూలమగు ప్రతిమాదికమని యానందగిరులవారిచే, టీకవ్రాయబడెను. కేవలప్రతిమోపాసకులే యల్పబుద్ధులుకారు. పూర్వోక్తరీతిని గేవలజ్ఞాననిష్ఠులుతప్పఁ దారతమ్యభేదముచే నందఱు నల్పబుద్ధులే. వారినిగూర్చియే యనేకవిధములగు నుపాయములు—కనుకనే యోగినాంహృద్విదైవతమనువాక్యశేషముచే యోగులకును హృదయరూపమగు నొకస్థానమందే యుపాసనముచెప్పబడియున్నది. ఆయోగులునుదత్త్వముందెలిసికొనుటకనమరులే. ఇందుకునారాయణమందలి దహరంవిపాస్థం పరవేశ్యభూతమనుచోట విద్యారణ్యులు తత్త్వముదెలిసికొనుట కనమర్థుడగువానికే హృదయమందుపాసనచెప్పబడినదనివ్రాసినభావ్యము ప్రమాణము. జ్ఞాననిష్ఠుల కట్లుకాదు. సర్వత్రసమచేతసామిత్యాదివాక్యములచే వారి కొకప్రదేశము నిర్దేశింపఁబడియుండినదికాదు. గీతలయందుఁగూడ “విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవిహస్తినిశునిచైవ శ్వపాకేచపండితాస్సమదర్శినః” అనుశ్లోకమున జ్ఞానులస్థితి చెప్పబడియున్నది. బుద్ధియందు స్వల్పత్వముగాని మహత్త్వముగాని సహజమైయుండదు. ఆ స్వల్పత్వమహత్త్వము లుపాస్యదేవతాస్థానభూతవస్తుకృతములు, ఇదియునుంగాక యగ్నాద్యుపాసనయీశ్వరబుద్ధిచేజేసిన ఫలమునిచ్చునుగాని యగ్ని త్యాదిబుద్ధిచేజేసిన నీయదు, కనుకనే షష్ట్యేతేషుహరేస్సమ్యగర్చనంమునిభిస్సృత” మని విష్ణువునకే తత్తత్ఫలములలోఁ బూజ్యత్వము చెప్పబడియున్నది.

త్రైవిక్లకులకుఁ బ్రాణాహుతులువేసికొను కాలమందుఁ బ్రత్యహముఁ బ్రాణాది పంచదేవతారాధనము కొరకుండఁగనే తటస్థులుగుచున్నదికావునఁ బరాశరమాధవీయో

క. దేవతారాధనము బ్రహ్మబంధువిషయము, ఇట్లే పాంచరాత్రాది పద్ధత్యనానా విషయమందుఁ జూచుకొనునది.

అని కామశాస్త్రిగా రేదివాసిరో యది మిగుల నసంబద్ధము. ఇదియు వైశ్వానరా ద్యుపాసనాపరిష్కాసముచేతనే వ్రాయఁబడినది. త్రైవిదిక సామాన్యమునకుఁ బ్రాణాహుతులకాలమునఁ బ్రాణాదిపంచ దేవతారాధన సంభవింపదు. ఐనను జడోపాసనాద్వేషికఁ బ్రాణాదిరూప జడపంచదేవతోపాసనచేమాత్ర మేమిలాభముండును? శాస్త్రిగారి కుండినద్వేషము కేవలప్రతిమార్చనయందేకాక నిబంధనకతలగు మాధవాచార్యప్రభృతులయందుఁగూడ నున్నట్లు కనఁబడుచున్నది. లేనిచో సర్వజ్ఞశిరోమణులగు మాధవాచార్యులచే జెప్పఁబడిన యుత్తమప్రాహ్మణవిషయమగు దేవతారాధనము బ్రహ్మబంధువిషయమని యేలచెప్పును? కనుక నే మాధవాచార్యోపాహృతవచనములు పరాశరస్మృతి తుల్యప్రమాణములుకావని గ్రంథాదియందే వ్రాసెను. పరాశరులయందుమాత్రము శాస్త్రిగారి కెట్లుగౌరవముండును? వారును “షట్కర్మాభిరతః, సంధ్యాస్నానం” అనుశ్లోకద్వయముచే నైదికకర్మలమధ్యనే దేవపూజం బ్రతీపాదించిరి. అది బ్రాహ్మణబ్రువిషయమని వారుచెప్పలేదు. ఇదియంతయు శాస్త్రిగారి యపూర్వపాండిత్యబలముననే సంపాదించఁబడినది. కావున మూలకర్తయందును శాస్త్రిగారి మనస్సున ద్వేషముండినట్లే యూహింపనయ్యెడిని. భక్తిహేతువులగుటఁ బాంచరాత్రాద్యాగమములును బూజాదిరూపవేదా విరుద్ధాంశములలోఁ బ్రమాణములనుట యిష్టమేయని యుత్పత్త్యసంభవాధికరణమున శంకరచరణులుచెప్పినట్లు వ్రాసియేయుంటిని. శ్లో॥ త్రైవిద్యం వైష్ణవం శాక్తం సౌరం వైనాయకం తథా॥ స్నానం దంచ భక్తిమార్గస్య దర్శనానిషడేవహి॥ అనుస్మృతి యిందుకుఁ బ్రబలనిదర్శనము. భక్తిలేక జ్ఞానముదయింపదని “శ్రీధాభక్తిధ్యానయోగాదవేహి” యనుశ్రుతియు “భక్త్యాత్మనస్య యాశోక్య” యనుస్మృతియుఁ జెప్పుచున్నవి. ఈతరువాత శాస్త్రిగారి గ్రంథము.

ఇదియునుంగాక స్మార్తోక్తపట్కర్మ సంఖ్యాపూరణార్థమై వర్తమానకాలమందంతటఁ గ్రహముగా స్ఫటికలోహసాల గ్రామశోణభద్ర బాణరూపములగు పంచోపలములగు బహిర్యేదికయందుంచి పూర్వోక్తపంచదేవతారాధనము జేయుచున్నవారు కదా? ఇక్కడసందేహము- ఈవిషయమందీగ్రంథమునఁ బూర్వమే పంచదేవతలనఁ బ్రాణాదిపంచకమేయని సకారణముగా విశేషింపఁబడియుంటిని-అపంచప్రాణముల పృథినిధిరూపముచేతనే యుదాహృతపంచోపలములు పరికల్పింపఁబడుచున్నవా? లేక యాయుపలస్వరూపమే పంచప్రాణములకుఁగలదా? అట్లుగానిచో శిష్టులుకూడఁ దదాచారమేలస్వీకరింతురు? బాధము-అదిసమంజసముకాదు-ఏలయన? ప్రాణములు వాయురూపములును నమూర్తములును నగుటచే వానిః స్వరూపకల్పన న్యాయముకాదు-ప్రమాణాంతరము లేకునికని బత్తద్దేవతాపృథినిధిరూపముచే నిరూపించుటకును వీలులేదు.

అనియున్నది-పూర్వోక్తదేవతాపూజ శ్రుతిస్మృతివిహితముగటవలసినచేయఁబడుచున్నది కాని స్మార్తోక్తసంఖ్యాపూరణార్థమై మాత్రము కాదు పంచాయతనపూజ పంచద్వారపాలపూజకంటె జాల విలక్షణమైనదని పూర్వమే ప్రతీపాదింపఁబడినది. సాలగ్రామాదులు పౌరాణాదిప్రతినిధులా? లేక ప్రాణాదులు తత్స్వరూపములా? యనిచేసినవికల్పద్వయము! వంధ్యా పుత్ర వివాహాదివిషయకవికల్పతుల్యమగుచున్నయది. శాస్త్రీగారుచేసినవికల్పములే శిష్టాచారప్రయోజకములైయుండలేదు. తత్పూజావిధాయక శాస్త్రమే శిష్టాచారమునకుఁ గారణము-సాలగ్రామాదిపూజ వర్తమానకాలమందేకాదు. అసాదికాలమునుండి యేయున్నది. శ్లో॥ యఃపూజయేద్ధరించక్రే సాలగ్రామసముద్భవే రాజనూయసహస్రేణ తేనేష్టప్రతివాసరం॥ మహాకాష్ఠస్థితోవహ్ని ర్మంధస్థానేప్రకాశతే యథాతిథాహరిర్యవీ సాలగ్రామేప్రకాశతే॥ వినాతీర్థిన్వినాదా నైర్విసాయజ్జైర్విసాయతైః॥ ముక్తిం యాతినరోవశ్యం సాలగ్రామశిలార్చనాత్॥ సాలగ్రామసమీపేతు కోశమాత్రంసమంతతః॥ కౌశటేపిమృతోయాతివైకుంఠభవనంప్రతిస్థితం గేనదాకార్యం సిద్ధికామైఃప్రయత్నతః భుక్తిముక్తిప్రదంపుణ్యం చరలింగేశివార్చనం॥ సర్వత్రసంస్థితఃపూజ్య స్సర్వాధారేశుసర్వదా తథాపి